

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Första Kammaren. N:o 23.

Lördagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kongl. dramatiska teatern och inköp för statsverkets räkning af fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm;

n:o 54, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående tilläggspensioner åt viss personal vid värfvade arméns disciplinkompani efter kompaniets upplösning; och

n:o 55, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i anledning af väckta motioner angående pensioner för f. d. generallöjtnanten K. A. Rydings enka Jenny Kristina Rosalia Ryding, f. Pettersson;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 37 med förslag till lag angående vapenöfning för utrönande af härens krigsberedskap, dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln i punkten 30 gjorda framställning om anslag till försöksmobilisering, dels ock Kongl. Maj:ts proposition n:o 38 angående dagaflöning åt värnpliktig vid tjänstgöring i visst fall under år 1898;

bevillningsutskottets memorial n:o 16, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets memorial n:o 14 angående ändring i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag angående ordnandet af rättsförhållandena emellan kommuner och enskilde vid genomförande af stadsplaner m. m.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 53, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med afseende å punkterna 1, 3 och 4 af utskottets utlåtande n:o 40 angående föreslagna jernvägsanläggningar för statens räkning.

Punkten 1.

Herr Tamm, Hugo: Då genom förbiseende i Första Kammarens beslut efter orden »en statsbana i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag från Boden» blifvit uteglömda orden »till Ytter Morjärv», får jag anhålla, att med med insättande af dessa ord denna voteringsproposition må af kammaren godkännas.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den föreslagna voteringspropositionen med den ändring, att i ja-propositionen näst efter orden »statsbana i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag från Boden» tillades orden »till Ytter Morjärv».

Punkterna 2 och 3.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden onsdagen den 28 innevarande månad öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som då vore af båda kamrarne godkända.

Föredrogs å nyo särskilda utskottets den 15 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 10 med förslag till lag för Sveriges riksbank, äfvensom af herrar F. A. Boström, A. P. Gustafsson och M. Dahn i detta ämne väckta motioner, dels ock Kongl. Maj:ts proposition n:o 28 med förslag till lag med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock angående forum för riksbanken, till ansvarighetslag för fullmäktige i riksbanken samt till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor.

Herr Boström, Filip: Med afseende å föredragnings sättet för ifrågasvarande betänkande, tillåter jag mig vördsamt föreslå, att kammaren ville besluta, att utlåtandet föredrages punktvis samt, beträffande punkten 1, att utskottets deri intagna lagförslag föredrages paragrafvis i den ordning, paragraferna i förslaget förekomma, med rubriken sist, och att slutligen föredrages utskottets inledande hemställan med deri omfördörd förutsättning för lagens antagande. Vidare hemställer jag, att, för den händelse lagförslagen eller något af dem i vissa delar skulle af den ena eller andra kammaren återförvisas, öppen rätt må lemnas utskottet att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Hvad herr Boström sålunda föreslagit och hemställt bifölls.

*Punkten 1.**Utskottets förslag till lag för Sveriges riksbank.**I kapitlet samt 3—5 §§.*

Godkändes.

6 §.

Herr Falk: Jag hade verkligen icke tänkt att börja denna debatt. Jag hade nemligen trott, att hufvuddiskussionen skulle komma att föras redan vid den föredragna 1 §; men då vi redan hunnit till 6 §, utan att någon yttrat sig, har jag, som mot nämnda paragraf jemte 7 och 8 §§ har åtskilliga anmärkningar att göra, nödgats att redan nu begära ordet.

Här föreligger nu, efter många års arbete såväl af komitéer som inom regeringen och äfven af enskilda, ett Kongl. Maj:ts förslag, som afser en ombildning af hela vårt bankväsende, i syfte att riksbanken skulle öfvertaga all sedelutgifning och utvidgas till en *centralbank*, i den bemärkelse, som detta ord innehar i de flesta europeiska stater. Det kan jag icke begäras, att ett förslag, som afser att lösa en för landets handel, industri och näringar, ja, snart sagdt, för dess invånare af alla klasser så vigtig fråga, skulle kunna motse ett odeladt bifall, och för min del har jag mot detsamma några erinringar, hvilka jag anser af den vigt, att jag bör lemna kammaren del af desamma. De anmärkningar, jag har att göra, röra hufvudsakligen 6, 7 och 8 §§. Bestämmelserna deri äro, såsom för kammaren torde vara väl bekant, ungefär desamma som de, hvilka redan förefinnas i det nu gällande reglementet för riksbanken. De skilja sig dock i åtskilliga väsentliga afseenden rörande siffrorna. I det nu gällande reglementet är riksbankens metalliska kassa inskränkt till 15 millioner kronor såsom ett minimum, och derutöfver får utgifvas i sedlar 45 millioner kronor, under vilkor af viss betäckning, som herrarne känna till. Nu är i detta förslag ifrågasatt, att den metalliska kassans minimum skall utgöra 25 millioner kronor och att derutöfver skall enligt § 7 få utgifvas sedlar till belopp af 100 millioner kronor, under förutsättning af betäckning utaf vissa valutor, nemligen lätt säljbara utländska statspapper, statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk börs noteras, samt vaxlar betalbara inom eller utom riket. Denna bestämmelse är emellertid i väsentlig mån inskränkt af § 8, som föreskrifver, att »Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än tjugufem millioner kronor. Derutöfver skall, då de på grund af 7 § utgifna sedlar öfverstiga sextio millioner kronor, riksbanken hålla i metallisk kassa minst *trettio* procent af det belopp, hvarmed de på sådan grund utgifna sedlar öfverskjuta sistnämnda summa». Dessa äro nu de bestämmelser, som jag för min del anser vara de vigtigaste i den föreliggande banklagen och som utgöra hela grundvalen för densamma. Låtom oss nu ett ögonblick se till, huru dessa bestämmelser skulle komma att taga sig ut, tillämpade på de *nuvarande* förhållandena. Enligt herrar bankofullmäktiges senaste berättelse utgjorde i slutet af december månad riksbankens metalliska kassa, i rundt tal räknadt,

Förslag till lag för Sveriges riksbank. (Ports.)

25 millioner kronor och derutöfver funnos i vissa andra kassatillgångar enligt § 6, äfven i rundt tal räknadt, 12 millioner kronor. På grund af berörda föreskrifter kan således på den metalliska kassan af 25 millioner kronor icke utgifvas mer än 25 millioner + 60, d. v. s. 85 millioner sedlar. Vill man derutöfver utsträcka sedelutgifningen med återstående 40 millioner, måste man höja den metalliska kassan med 30 procent af nämnda summa, d. v. s. med 12 millioner eller till 37 millioner kronor, och sedelutgifningen stiger då till 125 millioner. — Nu kan man visserligen göra beräkningen något annorlunda och säga, att om man på en gång förvandlar de 12 millionerna kassatillgångar till metallisk valuta, så att den metalliska kassan utgör 37 millioner, får man utgifva 37 millioner + 100, d. v. s. 137 millioner i sedlar; men i praktiken kan icke tillgå på sådant sätt, ty man ökar väl icke gerna metalliska kassan annat än så småningom och i mån som behovet kräfver, och således kommer den utlöpande sedelstocken nog icke att öfverstiga 125 millioner. Och jag tror till och med, att denna beräkning är hög, ty uppenbart är, att det icke går an att utsträcka sedelstocken till dess yttersta gräns, utan man måste hålla en marginal af några millioner. Lika litet kan det komma i fråga att förvandla alla disponibla kassatillgångar till metallisk valuta, utan man måste äfven i detta afseende vara försedd med en reserv. Och det slutliga resultatet kan enligt min tanke icke blifva annat, än att man icke kan, för rörelsens behof af sedelmynt, i regel påräkna mer än 125 millioner. Denna beräkning stämmer äfven med den af 1889 års bankkomité gjorda beräkning i detta hänseende. Denna komité's förslag öfverensstämmer nemligen med nu föreliggande förslag deruti, att metalliska kassans minimum skulle utgöra 25 millioner, men derutöfver skulle blott få utgifvas 75 millioner, och på denna grund beräknade komité'n, att sedelutgifningen skulle uppgå till 100 millioner. Skilnaden alltså 25 millioner. Således precis samma beräkning och samma resultat.

Då blir frågan: räcka dessa 125 millioner verkligen till landets behof af sedelmynt? Dervid får man först taga i betraktande, huru stort belopp sedelmynt för närvarande får utgifvas och huru mycket som finnes utlöpande. Då befinnes, att riksbankens och de enskilda bankernas sammanlagda sedelutgifningsrätt utgör eller rättare utgjorde i slutet af februari detta år 171 millioner. Således utgör skilnaden mellan det föreslagna maximum, som, enligt nyss gjorda beräkning, kan antagas utgöra 125 millioner, och den nuvarande sedelutgifningsrätten 46 millioner, hvilket ju redan är egnadt att väcka någon eftertanke. — Nu säger man: sedelutgifningsrätten uppgick visserligen till så stort belopp, men denna rätt är icke till hela sin utsträckning begagnad. Ja, visserligen, men i närvarande stund är likväl sedelemmissionen i det närmaste 130 millioner. Således skulle hvad som nu är utlöpande öfverstiga det maximum, som, under vanliga förhållanden, beräknats blifva för rörelsen påräkneligt. Men det är ju icke antagligt, att de förhållanden, som för ögonblicket existera, skola blifva rådande för framtiden. Då man betänker de ofantliga framstegen inom industrien och näringarna, är alldeles uppenbart, att den sedeltillgång, som för ögonblicket kan vara tillräcklig, icke är det om 10 à 20 år. Jag tror icke, att jag tager till för mycket, om jag säger, att sedelbehovet

inom relativt ganska kort tid skall uppgå till 150 millioner. Då jag beräknar, att sedelbehovet snart skall uppgå till 150 millioner, vill jag upplysa derom, att år 1878 uppgick sammanlagda utelöpande sedelstocken af riksbankens och de enskilda bankernas sedlar till 72 1/2 millioner, tio år senare till nära 100 millioner, i slutet af 1895 till 118 millioner, och nu uppgår den, såsom sagdt, till i det närmaste 130 millioner. Hvad är då sannolikare, än att den inom relativt kort tid skulle vara uppe i 150 millioner? Jag har glömt nämna, att riksbanken utom uppgifna kassatillgångar, 12 millioner, hade i slutet af sistlidne december på separaträkning innestående omkring 6 millioner, men detta torde få betraktas mera såsom ett tillfälligt, åtminstone icke såsom ett konstant förhållande. — Nu säger man, att sedelutgifningen är icke begränsad till 125 millioner, ty vill man blott öka den metalliska kassan, får man öka sedelutgifningen i samma proportion. Det är visserligen sant, men för hvarje million, hvarmed jag ökar sedelutgifningen, får jag då öka den metalliska kassan med samma belopp. Vill jag således öka sedelutgifningen med 25 millioner, måste jag också öka den metalliska kassan med 25 millioner. 25 + 37 gör 62 millioner. Jag tror emellertid icke, att man kan påräkna att hålla den metalliska kassan vid så högt belopp som 62 millioner. Ty äfven om man med stor svårighet lyckades anskaffa detta betydliga belopp, blefve det säkerligen förenadt med ännu större svårighet att hålla den metalliska kassan uppe vid detsamma, och detta af det skäl, att den metalliska kassan beror till väsentlig del på förhållanden, öfver hvilka riksbanken icke är herre. Denna kan nemligen icke förekomma den metalliska kassans sjunkande i händelse af ogynnsamma handelskonjunkturer med utlandet. Ty när handelsbalansen är ogynnsam, sjunker den metalliska kassan ganska säkert. — Det är äfven ett annat förhållande, som inverkar på den metalliska kassan, och som banken icke kan hindra. Uppstår någonstädes i världen behof af guld, och en spekulant — vare sig svensk man eller utlänning — finner skäl att exportera guld från riksbanken i Stockholm, kan han taga ut ur banken guld till så stort värde som det, hvartill han kan samla i hop sedlar, och behöfver icke det ringaste bekymra sig om, huru djupt den metalliska kassan sjunker.

Detta är nu under fullt fredliga och lugna förhållanden. Men förhållanden, som icke äro fredliga, kunna inträffa. De askmoln, med hvilka den politiska horisonten för närvarande är mättad, kunna när som helst urladda sig, hvilket delvis redan skett i en aflägsen vrå af Europa. Hvem kan svara för, att icke verkningarna deraf skola sträcka sig äfven till oss, i händelse af ett allmänt europeiskt krig? Om ock detta krig icke skulle beröra oss annorlunda än att nödga oss att mobilisera vår armé och flotta för att upprätthålla vår neutralitet, skulle deraf likväl föranledas så betydliga kostnader, att de komme det verkliga krigets ganska nära. Och på hvad sätt än medel för bestridande af dessa kostnader skulle anskaffas, är ju uppenbart, att riksbanken såsom ensam innehafvare af cirkulationsmyntet måste vara i stånd att utgifva så mycket sedlar, som behöfvet då komme att kräfva. Om jag skulle antaga, att sedelstocken för

Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Förslag till lagsådan fall behöfde ökas med omkring 50 millioner, tror jag icke, att jag tager till för mycket. Klart är ju, att beloppet kan icke så noga beräknas, men en rund summa af 50 millioner tror jag, såsom sagdt, icke vara för hög. Vid sådant förhållande skulle sedelstocken uppgå till 200 millioner och den metalliska kassan behöfva ökas med ytterligare 50 millioner eller till öfver 100 millioner, hvilket naturligtvis är en absolut omöjlighet, hvarom icke kan blifva något tal.

Det må nu förefalla väl vågadt af mig, som icke kan göra anspråk på någon auktoritet i dessa frågor, att komma fram med dessa beräkningar. Men frågan är utomordentlig tvigtig, jag har sökt så grundligt, som varit mig möjligt, sätta mig in i densamma, och jag har ansett mig skyldig att delgifva kammaren mina beräkningar och deraf härflytande betänkligheter. Här står jag nu och kan icke annorlunda.

Föreliggande bestämmelser äro äfven i annat afseende otillfredsställande. De äro enligt min tanke otillfredsställande äfven deri, att de icke hvila på någon fast princip, utan måste betecknas såsom ganska godtyckliga. Ingen lärer väl kunna säga, hvarför sedelutgifningen utöfver den metalliska kassan för närvarande skall uppgå till just 45 millioner kronor. Ingen lärer väl heller kunna säga, hvarför 1889 års komité bestämde denna sedelutgifning till 75 millioner kronor, eller hvarför Kongl. Maj:t föreslår 90 millioner, eller hvarför utskottet nu kommer med 100 millioner. Blott den omständigheten, att komitén, Kongl. Maj:t och utskottet hafva accepterat samma belopp för den metalliska kassans minimum, nemligen 25 millioner, men, beträffande sedelutgifningen derutöfver, kommit till dessa olika resultat, resp. 75, 90 och 100 millioner, bevisar, att bestämmelserna derutinnan äro godtyckliga.

Emellertid har icke alltid en sådan beräkning gjort sig gällande. Vid 1830 års realisation uttrycktes bestämningen rörande sedelstocken och den metalliska kassan genom ett *geometriskt* förhållande, 2:5, eller, med andra ord: den metalliska kassan skulle icke tillåtas sjunka under $\frac{2}{5}$ af sedelstocken. Denna bestämmelse bibehölls endast till 1844 års riksdag, då förhållandet mellan metalliska kassan och sedelstocken förändrades från en geometrisk ration till en *aritmetisk*. Efter mönstret af den nämnda år reformerade engelska banken bestämdes då, att sedelstocken skulle få öfverstiga den metalliska kassan med högst 30 millioner kronor. Huru kom man till detta belopp? Jo, på sådant sätt, att man beräknade den befintliga sedel- och depositionsskulden — således allt hvad som till utelöpande sedlar vid anfordran kunde förvandlas — sådan den var vid 1844 års slut, och derifrån afdrog man den befintliga metalliska kassan, då skilnaden befans uppgå till något mera än 30 millioner, som man, för att erhålla rundt tal, jernade till 30 millioner. På grund af detta tillfälliga förhållande bestämdes för all framtid sedelutgifningens förhållande till metalliska kassan, och sedan har man temligen godtyckligt valt än 75, än 90 och än 100 millioner.

Nu kan man visserligen göra mig den frågan: är icke detta rätt, huru skall saken då ordnas; hvilken är den rätta grunden? Får jag på den frågan svara med att säga *min* åsigt, svarar jag utan tvekan, att den enda hållbara och giltiga grunden för en ensam sedelutgifvande

centralbanks sedelutgifningsrätt måste vara den, att banken skall vara i stånd att utgifva så mycket sedlar, som landets behof kräver. Icke någon annan inskränkning får dervid göras, än som betingas af nödvändigheten att bestämma ett sådant förhållande mellan den metalliska kassan och sedelutgifningen, att banksedlarnes värde upprätthålles och att de, när helst sådant påfordras, kunna inlösas med guld. I sjelfva verket är det också denna grundsats, som blifvit tillämpad i alla större centralbanker, åtminstone de, som böra utgöra förebilder för oss. Den gäller sålunda i tyska, belgiska och holländska bankerna, ja, man kan säga, äfven i franska banken och till och med, hvad det praktiska resultatet beträffar, i engelska banken, oaktadt, enligt bestämmelsen i 1844 års bankakt, dess sedelutgifning icke får öfverstiga den metalliska kassan med mer än 14,000,000 pund, hvilket belopp, genom uppgörelse med privata banker, som afstått från sin sedelutgifningsrätt, blifvit ökad till 15,750,000 pund.

Denna förändring i engelska bankens sedelutgifningsrätt vidtogs 1844 af dåvarande premierministern, Robert Peel. Dessförinnan var ingen bestämd gräns satt för dess sedelutgifning, utan denna kunde ökas efter bankstyrelsens godfinnande. Men det dröjde icke mer än tre år, innan det befans nödvändigt att suspendera den så nyligen antagna lagen om sedelutgifningsrättens begränsning; och samme Robert Peel, som år 1844 genomdrifvit bankaktens antagande, tillstyrkte 1847 dess suspenderande. Precis detsamma inträffade år 1857 under då rådande kris, hvilken kanske några af de äldre herrarne i kammaren erinra sig. I november 1857 hade Englands bank en depositionsskuld, hvilken när som helst kunde förvandlas till utelöpande sedlar, af 18,250,000 pund, och för att göra fåge mot denna skuld, utan att öferskrida det föreskrifna maximum för sedelstocken, en sedelreserv af endast 1,462,000 pund. En suspension af bankakten blef nödvändig, om man ville undvika den allmänna förvirring, som af ett bankens tvungna öferskridande af banklagen skulle hafva blifvit en följd. Ett liknande förhållande har sedermera inträffat år 1866 — och äfven senare — ehuru jag icke vet eller kan nu säga, huruvida någon suspension af bankakten har egt rum sedan 1857. Men hvad som är visst, är, att när helst det erfordras, tillgripes suspension af bankakten. Sådant kan gå för sig i England, ty engelsmännen äro ett praktiskt folk, som vet och förstår, att en tillfällig suspension af bankakten blott innebär en tillåtelse för banken att få tråda upp med hela den kolossala kraften af sin kredit och sina resurser för att ordna den i oordning bragta krediten, och att, sedan krisen är öfverstökad, allt återgår till det normala tillståndet igen. Men, mine herrar, huru skulle det taga sig ut i Sverige, om, under en kris, till all den oro, det misstroende och den rubbning i affärlifvet, som medfölja utbrottet af en sådan, skulle komma sammankallandet af en urtima riksdag för att besluta om utsträckning af sedelutgifningsrätten?

Nu mötes jag sannolikt af den invändningen, att behofvet af bank-sedlar skulle komma att minskas genom införande af checksystem och qvittningsförfarande, sasom i utlandets stora centralbanker eger rum. Det är alldeles riktigt; på sådant sätt kunna ofantligt stora likvider ske endast genom öfverflyttning i bankernas böcker från en räkning

Förslag till lag till en annan, utan användning af sedlar. Men — och detta är min för Sveriges andra anmärkning — hvarför finnes icke i banklagen någon bestämmelse om skyldighet för riksbanken att med sina kunder öppna en sådan »löpande räkning», såsom det i utlandets centralbanker kallas, hvarigenom öfverflyttning eller qvittningsförfarande skulle kunna ega rum? I 16 § säges visserligen: »I sammanhang med girorörelsen må riksbanken vidtaga de anordningar, som kunna finnas erforderliga för underlättande af betalningsutjemningar (clearing)». Men användandet af just detta uttryck: »clearing» gör antagligt, att här icke är fråga om annat än sådana räkningar, som afse utjemning *bankerna* emellan. Det är icke detta, jag menar, utan en sådan anordning, att inom riksbanken olika *räkningshafvare* skulle kunna få sina mellanhafvanden uppgjorda genom s. k. löpande räkning. Äfven om föreskriften i 16 § skulle kunna tydas derhän, att riksbanken vore *berättigad* öppna löpande räkning i den mening, hvarom här är fråga, är detta icke nog, ty banken bör vara *förpligtad* att öppna sådan löpande räkning med dertill kvalificerade personer, äfvensom att göra detta utan ersättning och utan godtgörelse af ränta; ty först derigenom kommer den att motsvara, hvad man i utlandets banker menar med löpande räkning. Sådan löpande räkning spelar en utomordentligt viktig roll i utlandets stora centralbanker, och man kan nästan säga, att de utgöra det mest karakteristiska draget hos dessa banker, företrädesvis i England och Tyskland. Ett högst betydande antal liqvider och till kolossala belopp ske endast genom öfverföring i bankernas böcker från den ene räkningssinnehafvarens konto till den andres. Den löpande räkningen ersätter kassan. Största delen af de ofantliga summor, som i de länder, der löpande räkning icke användes, finnas fördelade i en otalig mängd affärsmäns m. fl:s kassor, samlas i de länder, der löpande räkning begagnas, i bankerna, och dessa blifva affärsmännens kassörer. Affärsmännen är derigenom befriad från den risk och kostnad, som äro förenade med att hålla en stor kassa. Denna användning af löpande räkning, som egentligen härstammar från Englands bank och derifrån öfvergätt till Tysklands bankväsen, har derstädes vunnit en ofantligt stor utsträckning, och jag skall be att få läsa upp några rader ur ett för några år sedan utgifvet arbete, som gifva en antydning härom. De lyda så här: »En girorörelse egde rum redan vid den forna preussiska banken; vid dess förvandling till en tysk riksbank år 1876 har dock i stället för den gamla ofullständiga girorörelsen trädtt ett system, enligt hvilket riksbankens girokunder åtnjuta icke blott de engelska bankernas alla lättnader och bekvämligheter, utan långt deröfver, och beredes dem möjlighet att inom riksbankens hela område kostnadsfritt göra utbetalningar och mottaga liqvider. *Hela* Tyskland har genom detsamma blifvit *en* giroplats, å hvilken liqvider mellan riksbankens kunder utan alla kostnader och omvägar blifva verkställda blott genom öfverföring i bankens böcker från ene girohafvarens konto till den andres». Detta betyder någonting; och hvilken omfattning det fått i tyska banken, bevisas bland annat deraf, att den för tre eller fyra år sedan hade icke mindre än 11,000 räkningshafvare med en omsättning af öfver 40 milliarder mark. Enligt min mening hade bestämmelse rörande dylik räkning bort inflyta i banklagen. Före-

skriften i § 16 angående anordningar för underlättande af betalnings-*Förslag till lag*
 utjemning (clearing) är någonting helt annat och afser, såsom jag redan *för Sveriges*
 nämnt, en utjemning *bankerna* emellan, men icke mellan olika *riksbank.*
ningsinnehafvare. (Forts.)

Jag har äfven en erinran att göra i fråga om de *öfvergångs-*
stadganden, som förekomma i slutet af lagen. Jag anser, att i dessa
 öfvergångsstadganden hade bort upptagas några bestämmelser, afseende
 att för de orter i vårt land, der, sedan omkring 50 år tillbaka, enskilda
 banker betjenat allmänheten med tillgodoseende af dess lånebehof,
 underlätta öfvergången till det centralbanksystem, som genom här före-
 liggande lagförslag skulle träda i det hittills rådande systemets ställe.
 Kanhända säger man, att de kreditiv och den rediskonteringsrätt, som
 i öfvergångsstadgandena tillerkänts de enskilda bankerna under en tid
 af tio år, tillkommit just för dessa orters skull, som sålunda under tio år
 skulle få behålla orubbade de enskilda bankernas nu befintliga afdelnings-
 kontor. Jag svarar då, att för de *enskilda bankerna* äro dessa vilkor
 om kreditiv och rediskonteringsrätt en stor fördel, men för *orterna*,
 för *kunderna* hos de enskilda bankerna betyda de icke synnerligen
 mycket. Hvad som för orterna är af betydelse, är icke, att de en-
 skilda bankerna bibehålla sina afdelningskontor, ty huru beqvämt det
 än kan vara att hafva ett *afdelningskontor* i sin närhet, kan man,
 med nutidens beqväma kommunikationer, väl nöja sig blott med *hufvud-*
kontoret; utan fragan är, huru man skall kunna förmildra de svårigheter,
 som uppstå derigenom, att de enskilda bankernas kunder i de fall, då
 de enskilda bankerna, till följd af detta lagförslag, nödgas upphöra
 med sin verksamhet, tvingas att uppsöka andra penninginrättningar
 för att till dem öfverflytta sina affärer. Man har för sådant fall hän-
 visat dessa orter att »genom bildande af smärre bankaktiebolag, in-
 rättande af sparbankskontor eller andra anordningar skydda sina in-
 tressen». Sparbanker torde väl finnas förut på de flesta orter, och
 hvad bildande af aktiebanker beträffar, så tror jag, att orterna skulle
 göra klokast uti att akta sig derför, så att af dessa hänvisningar har man
 icke mycken nytta; det är sannerligen att bjuda stenar i stället för bröd.

Nu säger man måhända, att de farhågor, jag uttalat, äro alldeles
 ogrundade, ty de enskilda bankerna komma icke att upphöra, utan att
 ombilda sig till *aktiebanker*. Jag är icke öfvertygad härom. Visser-
 ligen tror jag, att de *starkare* privatbankerna måhända komma att
 göra så, men hvad de *smärre* beträffar, så torde väl den saken vara
 ganska tvifvelaktig. Ty då de blifva af med den billiga kassatillgång,
 de nu hafva i sina sedlar, och blifva hufvudsakligen hänvisade till att
 lefva af skilnaden mellan in- och utlåningsräntan, så tror jag, att de
 komma att finna detta vara en alltför mager affär.

Jag vill emellertid för ögonblicket antaga, att alla dessa enskilda
 banker komma att ombildas till aktiebanker, och jag ber att med anled-
 ning häraf få beröra en fråga, som enligt mitt förmenande är så vigtig,
 att den är väl värd att tagas under öfvervägande. Vi hafva för närvarande
 27 enskilda sedelutgifvande banker och lika många aktiebanker, summa
 54. Under förutsättning, att de enskilda bankerna ombildas till aktie-
 banker, skulle vi då erhålla 54 aktiebanker, hvilkas antal, då aktie-
 banker ju oupphörligt uppväxa nästan såsom svampar — nära nog en

Förslag till lag i månaden — antagligen ganska snart skulle ökas till 60 à 70, och för Sveriges riksbank. Det blefve en brokig samling allt ifrån Skandinaviska kreditaktiebolaget ända ned till de talrika i landsorten opererande småbankerna, under namn af *folkbanks*, *arbetare-ring-banks*, *goodtemplarbanks* med mera dylikt, men flertalet troligen af ungefär samma beskaffenhet. En stark konkurrens komme då att uppstå mellan alla dessa aktiebanks om allmänhetens gunst för att draga till sig dess besparingar, i hvilken konkurrens äfven staten komme att delta genom *postsparbanken*. Icke för att jag vill klandra *postsparbanken*, men faktiskt är, att *postsparbanken* drager till sig betydande belopp, som annars antagligen skulle deponeras hos aktiebanks, och som väl för närvarande torde stiga till omkring 50 millioner. Jag tror nu, att man bör för sig uppställa den frågan, huruvida det icke vore önskligt — ja, till och med nödvändigt — att en förändring gjordes i *aktiebolagslagen* i den syftning, att den nu till aktiebeloppet begränsade ansvarigheten icke obetydligt utvidgades för att trygga den allmänhet, som anförtror aktiebanks sina besparingar. Det är ju möjligt, att såväl alla de nuvarande aktiebanks som de blifvande böra anses såsom solida; men med de företeelser för ögonen, som under senaste tiden — och äfven tidigare — inträffat, är det åtminstone förklarligt, om man hyser någon tvekan, huruvida den blott till hvars och ens insats begränsade ansvarigheten är tillräcklig för att trygga allmänhetens rätt. Det torde äfven kunna ifrågasättas, huruvida det kan vara riktigt, att, då den *solidariska* ansvarigheten, som varit de enskilda bankernas styrka, försvinner, öfvergå till den motsatta ytterligheten, eller en till aktiekapitalet *begränsad* ansvarighet. Jag tror icke det, utan anser, att samtidigt med detta lagförslag hade bort framläggas förslag till ny bankaktiebolagslag, grundad på principen om delegares ansvarighet åtminstone med dubbla eller tredubbla beloppet af hvars och ens insats.

Jag har upptagit kammarens tid längre, än jag velat; men jag har icke kunnat hjälpa det. Jag har emellertid endast berört några få mycket viktiga och väsentliga punkter och nödgats förbigå många viktiga bestämmelser, såsom t. ex. om lemnande af lån mot borgen, om riksbanksens skyldighet att emottaga penningar å deposition mot ränta m. fl. bestämmelser, som nog hvar och en kunde vara förtjent af ett kapitel för sig och om hvilka jag nu blott i korhet vill säga, att dylika lånegrenar icke kunna sägas vara förenliga med den verksamhet, som bör tillkomma en centralbank. I här nämnda hänseenden ansluter jag mig till de reservationer, som afgifvits dels af herr Törneblad, dels af honom gemensamt med flere andra af Första Kammarens ledamöter.

Då jag nu framställt åtskilliga, såsom det kan tyckas, ganska graverande anmärkningar mot detta förslag, så skall jag be att äfven få nämna, att jag ingalunda vill underskatta dess i många afseenden ganska stora förtjenster, af hvilka den största enligt mitt förmenande är, att man från bankoreglementet till en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag öfverflyttat de bestämmelser, som äro grundläggande för bankens verksamhet, och sålunda omgärdat desamma med det skydd, som en sådan lag förlänar, samt undandragit dem de

gemensamma voteringarnas tärningsspel. Denna förtjenst är i sjelfva ^{Förslag till lag} verket så stor, att den nog kan uppväga hvarjehanda ej allt för be- ^{för Sveriges} betydliga olägenheter. ^{riksbank.}

(Forts.)

För min del anser jag mig vid detta tillfälle ej böra dölja, att studiet af detta utskottsbetänkande, hvilket ju måste betraktas såsom en produkt af Regeringens och Riksdagens samfälda arbete, hos mig qvarlemnadt det intryck, att bankfrågan ännu icke är mogen för sin lösning. Jag har nemligen icke kunnat undgå att märka, att detta betänkande visar, att hos en icke så ringa del af representationen uppfattningen är mycket oklar rörande den uppgift, som åligger en ensam sedelutgifvande centralbank, med hänsyn icke blott till närings- och affärlifvet, utan äfven till hela det finansiella lifvet. Inom representationen synes till och med den uppfattning åtminstone delvis vilja göra sig gällande, att riksbanken icke är någonting annat än en stor penninginrättning, hvars förnämsta uppgift är att samla en stor vinst, och som bör lämpa sina rörelsegrenar — och låneformer — efter den enskilde lånesökandens bekvämlighet. Det är med smärta, jag säger detta, ty under många år har en lösning af bankfrågan i den riktning, att riksbanken skulle utbildas till en ensam sedelutgifvande centralbank, varit för mig ett önskemål. Jag har emellertid icke ansett mig böra tillbakahålla mina anmärkningar. Om nu detta förslag kommer att falla, vill jag, med användning af ett i denna kammare flera gånger begagnadt uttryck, uttala den förhoppning, att frågan kommer att falla *framåt*, och dermed gifva uttryck för mina önskingar, att den må återkomma i en förnyad och förbättrad upplaga, dervid afseende fästats vid de anmärkningar, som varit framställda, der dessa befinnas vara förtjenta af någon uppmärksamhet.

För ögonblicket har jag, herr grefve och talman, icke något yrkande att göra.

Herr Törneblad: Den siste talaren slutade sitt anförande med uttalande af den förhoppningen, att, om lagen nu skulle komma att falla, den måtte falla framåt. Jag delar denna förhoppning, men jag fruktar, att den måste inordnas under hvad man plägar kalla de fromma önskingarna, och jag frågar: om lagen nu faller, faller den då framåt eller baklänges?

Utan allt tvifvel är stiftandet af Konung och Riksdag gemensamt af en lag, som fastställer de hufvudsakliga grunderna — jag lägger särskild vikt på ordet hufvudsakliga — för riksbankens förvaltning och verksamhet synnerligen önskvärdt, och ernåendet af detta mål är kanske hvad som i denna fråga är det viktigaste af allt. Denna lag är icke en civillag, som man någon gång kallat den, utan en gemensamt af Konung och Riksdag stiftad lag, hvars konstitutionella betydelse ännu icke har inordnats i vår grundlag, utan ty värr synes falla mellan §§ 87 och 89. Och stiftandet af denna gemensamma lag är nu sammanbundet med den grundlagsförändring, som i år föreligger till slutligt afgörande och hvilken icke lär kunna komma åter förr än om tre år, i händelse den nu skulle falla. Om man erkänner, att det är ett önskningsmål eller ett föremål för förhoppningar, att riksbankens verksamhet ändtligen lagbindes, tror jag också, att i detta erkännande måste ingå ett erkännande deraf, att lagbindandet bör ske i den lugna tiden

Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

och icke i den oroliga. Jag talar nu icke om hvad af den föregående talaren vidrördes eller en tillfällig suspension, sådan som inträffat i England, utan jag talar om ordnandet af landets penningväsen och riksbankens verksamhet för en längre framtid.

Detta ordnande bör ske i den lugna tiden. Då kan det ske med tillräcklig betänksamhet och utan intryck af de tillfälliga stämningar, som oron alltid för med sig. Om det är sant, att åskmoln nu hafva uppstigit på den politiska himlen och närma sig oss, då ligger också här så mycket mera skäl för oss att ordna bankförhållandena, innan åskmolnen kommit så tungt och nära inpå oss, att blicken skymmes eller vi börja frukta för smällarne ur molnen. Lyckligast vore därför, om denna lag, sådan den nu må blifva, sådan den må framgå ur de särskilda kamrarnes öfverläggningar och ur den sammanjemkning, som sedermera möjligen kan förekomma, om denna lag, säger jag, bestämmes och antages under lugn och lidelsefri debatt och med aktgifvande på både hvad som varit och hvad som kan komma.

Den ärade talaren sade i slutet af sitt anförande, att de enskilda bankerna i sina sedlar hade ett så synnerligen billigt medel att tillgodose den allmänna rörelsen. Ja, men medlet har varit billigare. Det är icke så billigt nu, och det torde kunna hända, att det blir ännu mindre billigt. Det kan icke vara till någon fördel, om landets penningväsen möjligen skulle ordnas på grundvalen af utslaget af en eller annan gemensam votering angående höjandet af sedelbevillningen. Jag för min del vill icke befordra riksbankens ensamma sedelutgifningsrätt på sådant sätt, att jag skulle vilja tillgripa ett sådant medel, men det finnes nog de, som skulle vilja tillgripa det, och erfarenheten från det förflutna visar, hvad detta kan betyda.

Om det nu emellertid så skulle vara, att man antager denna lag och riksbanken således blir ensam sedelutgifvande, är det därför nödvändigt, att de enskilda bankernas afdelningskontor i landsorten skola försvinna? Nej, Kongl. Maj:t har genom det förslag till öfvergångsstadganden, som här är framlagdt, sökt att råda bot, åtminstone för en ganska lång tid, på de missförhållanden, som i sådant afseende skulle kunna inträffa. Afdelningskontorens bibehållande i likhet med hvad förhållandet var vid början af år 1896 är gjordt till ett vilkor för åtnjutande af de förmåner, som de enskilda bankerna skulle erhålla i utbyte mot sedelutgifningsrätten och någon tid efter dess upphörande. Men äfven om man skulle vilja antaga, att, efter den i öfvergångsstadgandena bestämda tidens förlopp eller kanske till och med något förut, afdelningskontor skulle komma att af de enskilda bankerna i större eller mindre mån indragas, så vågar jag påstå, att just hvad som sades från denna plats för några minuter sedan utgör ett tydligt bevis på att det skulle finnas andra banker, som vore beredda att då träda i stället och upptaga den fallna manteln. Om dessa banker blefve för många, vore detta en olycka, men just den omständigheten, att man hyser fruktan för den faran, visar, att det icke är så farligt med indragningen af afdelningskontoren. Och då man talar om det billiga medel, som de enskilda bankerna haft i sin sedelutgifningsrätt, så må vi komma i häg, att dock ganska starka aktiebanker vuxit upp vid sidan af denna rätt och funnit det för sig och aktieeagarne för-

månligt att bedrifva en rörelse, grundad icke på sedelutgifning, utan på inlåning och andra bankaffärer.

Vare detta nog sagt om farhågan att vi skulle kunna blifva utan banker, en farhåga, som den föregående talaren stegrat till dess motsats, den, att vi skulle kunna få för många. En reglering af förhållandena kan för öfrigt nog ske under det eller de år, som återstå, innan lagen i allo träder i kraft.

Vidare har det blifvit sagt, att föreställningarna om riksbankens blifvande uppgift ännu icke skulle hafva tillräckligt klarnat. Ja, deri gifver jag den ärade talaren rätt, men det är icke hvarje land beskärdt att behörigen lösa bankfrågor, och om man ser på de öfverläggningar, som i ämnet egt rum i andra länder, der bankvetenskapen studerats mera än hos oss och der de nationalekonomiska idéerna trängt djupare ned bland befolkningens olika lager, så skall man finna, att äfven i dessa länder lösningen af bankfrågan gifvit anledning till många och långa debatter och stora meningsolikheter. Detta är oskiljaktigt från frågans natur, och lyckligt är, att så är förhållandet, ty just dessa stora meningsskiljaktigheter och långa öfverläggningar framkalla ett mera stegradt intresse att sätta sig in i frågan och verka till dess lösning och gifva således förmåga att ordna landets penningväsen på goda grunder.

Hvad jag nu skulle vilja tillåta mig att anmärka, är, att riksbankens vinst hittills icke spelat någon egentlig roll hvad beträffar skattebördornas lindrande, snarare tror jag, att den har fått för litet bidraga till sådan lindring, och för att få bevis härpå, behöfver jag icke hänvisa till händelser så synnerligen långt tillbaka. Deremot kan det väl hända, att åsigtterna om riksbankens ställning och uppgift icke hafva kommit så långt fram, att man har fullt klart för sig, att riksbanken skall vara icke en *konkurrerande* bank, utan en *reglerande*, men de öfverläggningar, som hittills hafva egt rum i frågan, de förhandlingar, som förekommit, de skrifter, som deri utgifvits, allt detta har gjort sitt till att klara meningarna, och diskussionen i dag i kammarne skall helt visst också bidraga härtill.

Jag skall nu bedja att få upptaga hvad som här vid § 6 blifvit anfördt rörande §§ 7 och 8 om bankens sedelutgifningsrätt.

Hvad beträffar denna, är det fullkomligt riktigt, att olika system råda. Man kan bestämma den metalliska kassan till eu viss brakdel af sedlarnes belopp. Man kan fastställa en viss siffra för den oobetyckta sedelutgifningsrätten. Olika länder följa olika system, och det ena kan måhända vara lika godt som det andra. Man måste härvid komma i håg, hvad som lätt förbises, att det finnes ett visst minimum af sedlar, som icke kommer att strömma in till banken, utan med nödvändighet qvarhållas af den allmänna rörelsen, därför att den allmänna rörelsen behöfver dessa sedlar, och det är detta minimum, som för oss särskildt spelar en icke obetydlig roll. — För oss särskildt, hvarför det? fråga säkert kammarens ledamöter. Jo, därför att för oss hafva sedlarne en annan betydelse, än de hafva i de stora kulturländerna. Hur pass mycket begagna vi klingande mynt? Ju större behöfvet och intresset är att begagna sedlar i stället för klingande mynt, desto större blir det belopp af sedlar, som qvarhållas af den allmänna rörelsen och

*Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Förslag till lagicke
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

strömmar in till banken. Jag vädjar till herrarnes erfarenhet, om I tron, att förhållandet snart kommer att ändras hos oss derhän, att vi t. ex. på torgen skulle köpa med guldmynt. Jag tror, att det kommer att dröja. — Hvad nu beträffar de siffror, som här blifvit uppgifna, ber jag först och främst att få erinra, att man icke får jemföra de siffror om den metalliska kassan, som framlades af 1889 års bankkomité, med siffrorna i det nuvarande förslaget, derför att den metalliska kassan enligt det förra förslaget kunde bestå till en femtedel af silfver. Silfret är nu elimineradt, och den metalliska kassan skall enligt det föreliggande förslaget ökas från de femton millioner, som vi för närvarande hafva såsom minimum — hvilket minimum kan bestå af tolf millioner i guld och tre millioner i silfver — den skulle nu ökas till mer än dubbla beloppet af den nuvarande minimala guld-kassan, eller till tjugufem millioner i guld. Skiljemynten få icke inräknas, hvilket är en naturlig följd af de förändrade förhållanden, som inträdt i afscende på silfrets värde. Vi skulle således få tjugufem millioner i guld och icke tjugufem millioner metallisk kassa, sådan denna hittills varit.

Den ärade talaren sade, att etthundratjugufem millioner skulle blifva maximum för bankens sedelutgifning, men här kan jag icke med bästa vilja följa honom. Tjugufem millioner normal metallisk kassa, etthundra millioner sedelutgifning derutöfver samt tillägget af tolf millioner i guld, detta gör tillsammans etthundratrettiosju millioner, och dertill skall läggas hvad riksbanken eger på löpande räkning i utlandet, hvilken tillgång får grunda sedelutgifning. Man behöfver således icke gå ända till yttersta gränsen för att komma upp till etthundratrettiosju millioner, förutsatt att riksbanken har de tolf millionerna i guld utöfver minimum. Nu medgifver jag, att dessa tolf millioner utöfver tjugufem millioner, dem får banken icke genast, men den får dem så småningom, och säkerligen i samma mån, som de enskilda bankernas sedlar upphöra att gå. Hvart tro herrarne, att de enskilda bankernas guldförråd då kommer att taga vägen? Naturligtvis till riksbanken, ty icke lära de enskilda bankerna, då de icke längre äro tvungna att hålla guldkassa till inlösen af sina sedlar, komma att behålla detta guld och låta det ligga räntelöst, utan de komma nog att sälja sitt guld till den, som betalar bäst, och detta torde väl i de flesta fall blifva Sveriges riksbank. Anskaffandet af dessa tolf millioner behöfver derför icke förutsätta några synnerligen ändrade förhållanden gent emot utlandet. Dessa millioner i guld finnas till större delen i landet, och riksbanken kommer säkert att låta sig angeläget vara att genom inköp deraf så småningom öka sin metalliska kassa.

Då hafva vi således tjugufem millioner, tolf millioner och etthundra millioner, hvilket tillsammans gör etthundratrettiosju millioner, plus tillgångarne på löpande räkning i utlandet, hvilka kunna anses ungefär motsvara sedelreserven. Denna tillgång kan vara sex, sju eller åtta millioner, ja, kan också uppgå till tio, elfva eller ända till tretton millioner. I sistnämnda fall skulle således riksbankens sedelutgifning uppgå till etthundrafemtio millioner, och den skulle således komma att betydligt öfverskjuta det här nyss angifna högsta beloppet utelöpande sedlar, 125 millioner, och då skulle man ändå hafva möjlighet till till-

räcklig sedelreserv. Veta herrarne, huru mycket danska nationalbanken, *Förslag till lag*
 denna så starka bank, enligt rapporten af den 31 mars 1897, har i *för Sveriges*
 sedelreserv mot åttiofem millioner »Seddelgjæld»? Det är icke mycket, *riksbank.*
 det är tre millioner femhundra nittiofyra tusen kronor. Deremot upp-
 gick de enskilda bankernas och riksbankens obegagnade sedelutgifning
 vid förra årets slut tillsammans till mellan trettiosju och trettioåtta
 millioner.

Härvid får man också komma i håg, att riksbankens och de enskilda bankernas sedlar, så att säga, jaga hvarandra, liksom de enskilda bankernas sedlar sines emellan jaga hvarandra, och häraf blir en följd, att många sedlar utgifvas, hvilka man skulle kunna kalla döda sedlar, d. v. s. sådana, som icke behöfvas för rörelsen, utan blott gå i utbyte bankerna emellan. På den ena orten får man mera af det ena slaget sedlar, på den andra mera af det andra, hvilket allt genast skickas in till utvexling. Bankerna schacka på detta sätt hvarandra med sedlar. Så t. ex. med tio-kronesedlarna. Då det är förmånligt att gifva ut tior, skicka de enskilda bankerna ut sådana i stort antal, men då det icke är förmånligt för dem att gifva ut tior — på det att det till grund för sedelbevillningen lagda maximum ej må stegras öfver nöfvan — t. ex. vid tiden för betupptagning i Skåne, då är det riksbanken, som får släppa till tiorna.

Allt sådant måste man taga i betraktande, och man bör således icke grunda sina beräkningar på det belopp, som *kan* utgifvas i sedlar, utan på hvad den allmänna rörelsen visat sig deraf behöfva, och häri ingå icke dessa, som jag kallat döda sedlar. Denna sak behöfver jag icke närmare utveckla, ty en hvar af herrarne har många gånger sett, huru sedlar komma in och bytas ut mot andra, men tydligt är, att den allmänna rörelsen icke behöfver dessa döda sedlar. Läger jag härtill, att det är att antaga, att ett qvittningsförfarande kommer att i större eller mindre mån genomföras, så är det således mycket liten sannolikhet för att riksbanken icke skall komma att motsvara den allmänna rörelsens *verkliga* behof af sedlar.

I förbigående vill jag, utan att ingå i några detaljer om detta qvittningsförfarande, anmärka, att bestämmelserna i § 16 äro väl egnade att utveckla ett qvittningsförfarande i ena och andra afseendet. Öfverflyttning från en räkning till en annan hafva vi redan haft, men icke någon egentlig *clearing*, och införandet häraf kommer att i sin mån minska behofvet af sedlar.

Slutligen vill jag i detta sammanhang framhålla, att riksbanken har möjlighet att, om också ej utan all svårighet, komma *utöfver* de etthundratrettiosju millionerna. Först och främst kan den skaffa sig mera guld, ehuru det icke är troligt, att så kommer att ske. Men riksbanken har ofta separaträkning i utlandet. Banken har sådan separaträkning derför, att man ibland derpå får så god ränta, eljest sättas bankens medel in på löpande räkning och då ökas möjligheten att gifva ut sedlar. Dertill komma de utländska vaxlarna, hvilka icke få tjena till annat än ett slags supplementär sedelbetäckning, men som under tider af svårighet kunna diskonteras i utlandet och såmedelst bilda en direkt tillgång till sedelutgifning.

Det är sant, att under tider af kris ställa sig förhållandena annor-

Förslag till laglunda,
för Sveriges
riksbank
(Fortz.)

men de ställa sig annorlunda på ett sätt, som här ej tagits i beräkning, ty under tider af kris minskas sedelbehovet — ty värr. Jag säger ty värr, ty industrierna och rörelsen behöfva under kriser icke så mycket sedlar som under de goda tiderna. Det är visserligen gifvet, att, om dessa åskmoln, om hvilka jag förut talat, skulle närma sig och vi behöfva mobilisera armén, dertill skulle kräfvast mycket sedlar, men jag fruktar, att riksbankens sedelutgifning ändock skall räcka till, jag fruktar detta, ty om för mobiliseringen skulle behöfvast mycket sedlar, komme det i stället att finnas industrier och rörelser, som icke kunna använda sedlar annat än till ringa belopp.

Faran i detta afseende tror jag därför icke vara stor.

Hufvudsaken är, att det rörelsemedel, som behöfves, verkligen finnes. — Om så är, att man har en dålig ställning till utlandet, är det då troligt, att sedelutgifningen inom landet ökas? Tro herrarne t. ex., att 1890 under Baring-krisen det behöfdes så synnerligen mycket sedlar inom landet? I samma mån ställningen är klen inom landet, behöfver visst icke sedelmassan ökas. Då exporten går tillbaka, icke behöfva handel och näringar då så mycket sedlar. Om man jemför förhållandena 1890 med de nuvarande, skall man finna, att handel och näringar just nu behöfva mycket mera sedlar än 1890. Detta är ett glädjande tecken och visar, att det kräfvast mycket penningar inom landet, hvilket just hufvudsakligen beror derpå, att rörelsen utvecklat sig. — Att under våren ställningen kan visa mindre riklig tillgång på valutor, emedan man måste hafva förlag och ännu ej skickat ut skeppningsvevlar, är en naturlig sak och behöfver här knappast vidröras.

Under nuvarande förhållanden kan jag således icke finna annat, än att de etthundra millioner, som här föreslagits, jemte det underlag, som blifvit ifrågasatt, skall vara fullt tillräckligt under normala tider och äfven under kriser; men omöjligt är icke, att denna sedelmassa skall visa sig otillräcklig under så exceptionellt gynsamma förhållanden, att vi befinna oss i ett öfverflöd på tillgångar. I sådant fall tror jag dock icke, att det skulle vara så farligt eller svårt att öka sedelutgifningen. Jag fruktar således icke för det stora öfverflödet, och kriserna fruktar jag, såsom nämndt, i detta fall icke heller — ehuru af en annan anledning.

Om man deremot sätter sedelutgifningen högre, än den sunda rörelsen visat sig behöfva, då uppstår lätt frestelse för riksbanken att gifva ut för mycket sedlar och derigenom uppmuntra osunda spekulationer, hvarigenom banken kan råka ut för att gränsen trädas för nära, så att dess metalliska fonder icke komma att räcka till för inuexling. Derfor är det bättre att icke taga till för mycket. Det är oändligt lätt att säga, att riksbanken får gifva ut så mycket sedlar som helst, blott den alltid har t. ex. $\frac{3}{8}$ eller $\frac{1}{3}$ i metallisk kassa, men jag tror det vara klokare att begränsa sedelutgifningen, såsom skett i lagen.

Slutligen vill jag tillägga, att man bör komma i håg, att när riksbanken gifver ut sedlar, så skänker den icke bort dem, utan gifver ut dem för verkliga valutor, och att dessa valutor måtte blifva så goda som möjligt, dertill vill jag söka medverka under den följande diskussionen, om tillfälle dertill gifves. Jag instämmer nemligen fullkomligt med den föregående talaren deri, att det finnes åtskilliga paragrafer i

lagen, som torde behöfva undergå en förändring till det bättre. Men låtom oss icke, innan vi genomgått lagen, döma den på grund af den ena eller andra bristfälligheten, utan söka få den så god som möjligt, och sedan vi sett, hvad medkammaren fattat för beslut i saken, bestämna oss för, om vi vilja taga den i de former, i hvilka den efter sammanjemkningen förekommer. Framför allt, låtom oss icke kasta yxan i sjön, då vi nu hafva en klar och tydlig lag, som vi behöfva, en sådan, som innehåller en på verklig plan grundad reglering af riksbankens rörelse.

*Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Grefve Hamilton: Mina kamrater inom utskottet kunna bekräfta, att jag i utskottet förfäktat den mening, som herr Falk nyss framhållit beträffande sedelutgifningen. Jag hyste betänkligheter i afseende å § 7, att den ifrågasatta sedelutgifningen icke skulle vara tillräcklig, men jag lät mina betänkligheter falla, dels därför att jag ansåg, att en förändring i detta afseende skulle kunna företagas när som helst, dels ock hufvudsakligen för att söka åstadkomma sänja inom utskottet, då det gälde en så vigtig fråga. Det är icke utan att åtskilliga i våra bankförhållanden invigda hysa farhåga, att bankerna med den nuvarande organisationen och med den utveckling, vårt näringslif fått under senare år, icke skulle kunna fylla sin uppgift, hvilken är — jag ber särskildt vid detta tillfälle få betona det — icke att skaffa staten ett eller annat hundratusental kronor större inkomster och de enskilda delegarne en eller annan procent större utdelning, utan att tillhandahålla hela vårt näringslif ett tillräckligt och billigt rörelse- och förlagskapital, en uppgift, på hvars utförande vårt lands ekonomiska lif, mera än på något annat, är beroende.

Vår nuvarande bankorganisation lider af, bland andra, tvenne stora brister. Vi äro först och främst i saknad af en centralbank. Man kan knappast betrakta riksbanken annat än som en större lånebank, som likväl har den dubbla uppgiften att hålla sedelbetäckning icke blott för sig sjelf, utan äfven delvis för de enskilda bankerna, och detta utan att kunna beherska den allmänna penningrörelsen.

Den andra bristen ligger deri, att ungefär hälften af de utlöpande sedlarne, d. v. s. de enskilda bankernas, hvilat på en gemensam votering, och hvilka ödesdigra verkningar, en sådan gemensam votering skulle kunna hafva, är så i ögonen fallande, att jag icke behöfver införa denna kammare vidare utveckla desamma.

Den af Kongl. Maj:t nu föreslagna och af utskottet, med vissa förändringar, tillstyrkta banklagen skänker oss en centralbank, hvilken i sin egenskap af ensam sedelutgifvande bank och förlagsgifvare åt öfriga penningförmedlande bankinstitut har beslutanderätten öfver räntesatserna i sin hand och beherskar landets penningmarknad, samt kan i tid af öfverflöd genom att söka placera ledigt kapital utomlands eller genom inköp af obligationer minska den osunda spekulatjonen och under svåra tider, genom att vara beredd på desamma och genom indragande af utländskt kapital, förmildra de förlamande verkningar, som en kris skulle kunna hafva för näringslivet. Vidare öfverflyttar banklagstiftningen i fråga en väsentlig del af grunderna för bank-

Förslag till lagorganisationen ifrån de gemensamma voteringsområdena in på området för af Kongl. Maj:t och Riksdag stiftad lag. Och slutligen skänker oss öfvergångsstadgandet trygghet för, att icke några häftiga rubbningar i följd af denna bankorganisation komma att ega rum inom landets penningväsen.

(Forts.)

Jag tror för öfrigt, att öfvergångsstadgandet, när det varat under ett tiotal af år, kommer att blifva permanent, emedan det kommer att visa sig nödvändigt.

Utom de betänkligheter, som jag redan framställt rörande sedelutgifningen, har jag låtit äfven en annan betänklighet emot lagen falla och det är emot vissa delar af 13 §. Jag ber att få säga detta nu för att slippa att sedan taga till ordet. Denna betänklighet är dock icke så vigtig, att jag ansett mig böra reservera mig.

Jag ber slutligen att på det varmaste få tillstyrka bifall till lagen, naturligtvis med förändringar uti de delar, der jag anmält reservation, och ber nu särskildt att få yrka bifall till denna punkt.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter den föreliggande paragrafen godkändes.

7 och 8 §§, II kapitlets öfverskrift samt 9—12 §§.

Godkändes.

13 §.

Första stycket.

Inledningen och mom. a).

Godkändes.

Mom. b).

Herr Philipson: Utan att i ringaste mån vilja inlåta mig i någon genarel debatt öfver det särskilda utskottets betänkande, ber jag endast till en början få till alla delar instämma med den ärade talaren på stockholmsbänken, som anförde, huru han af själ och hjerta önskade framgång åt det förslag, som nu föreligger, dock med några ändringar, hvilka jag senare skall påyrka, och ber jag i likhet med honom få betona, att tidpunkten för genomförandet af en omorganisation af vårt penning- och bankväsende ännu kan anses gynsam såväl i politiskt som i finansielt afseende och att man sålunda icke bör dröja med reformerandet af riksbanken och lagen för densamma, ty huru långa våra nuvarande lugna och goda förhållanden kunna fortvara, det veta vi icke.

Liksom jag vid den riksdag, då förslaget om riksbankens omorganisation förelåg, uttalade mig såsom en varm vän af Kongl. Maj:t då behandlade grundlagsändringsförslag, vill jag äfven nu tillåta mig uttala mina lifliga sympatier för det förslag till banklag, som Kongl. Maj:t vid denna riksdag framlagt, hvilket förslag i några obetydliga punkter kan synas hafva blifvit af utskottet förbättradt, men äfven

enligt min åsigt af utskottets majoritet i flera hänseenden blifvit för-*Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*
sämradt. (Forts.)

Då vi emellertid nu kommit till föredragning af den föreslagna lagens 3 kap., som handlar om rörelsen vid den riksbank, hvilken är afsedd att tjena såsom landets centralbank, har jag tagit mig friheten begära ordet därför, att jag något sysselsatt mig med bankrörelse och sålunda deri borde kunna få anse mig något litet hemmaställe.

Jag ber då först få betona, hurusom af utskottsmajoritetens förslag, sådant det föreligger, för mig tydligen framgår, att allmänna begreppet om bankverksamhet icke tillräckligt klarnat hos majoriteten inom utskottet för att kunna ådagalägga, att man bör och måste väsentligen skilja emellan vanlig bankverksamhet och den verksamhet, som en centralbank bör hafva till uppgift att utföra. Detta framgår tydligast af det utskottets förslag angående rörelsen, som här nu till behandling föreligger, och till en början af dess § 13 mom. b, der utskottet föreslagit, att »utlåning mot förbindelse till återbetalning antingen å bestämd tid af högst sex månader eller ock efter högst tre månaders uppsägning samt mot pant af obligationer, aktier eller andra värdepapper må ega rum», då deremot i Kongl. Maj:ts förslag visserligen säges, att sådan utlåning må ega rum, men med tillägg af den inskränkande bestämmelsen »att af enskilda personer eller bolag utfärdade skuldebref med endast namnsäkerhet icke må såsom pant godkännas». Denna af Kongl. Maj:t föreslagna, högst välbetänkta bestämmelse har emellertid strukits af utskottet, som sålunda ansett, att lån mot reverser med pant af endast andra reverser utan säkerhet — sålunda med blott namn — måtte få beviljas; men jag kan icke fatta, att utskottet så hade kunnat göra, om utskottet tänkt sig den blifvande banken som en centralbank, utan tänkt den böra blifva såsom en helt vanlig bank, som tillkommit för att skaffa sina delegare vinst. Det förefaller mig, som om hos utskottets majoritet begäret att få till stånd en riksbank, som lemnade god vinst åt staten, vore det förherskande, men att önskan att få till stånd en bank i vårt land, som skulle kunna blifva en regulator på våra penningförhållanden och en hjälp och ett stöd vid eventuella behof för enskilda banker och som stode och borde stå öfver alla dessa andra, vore skjuten i bakgrunden.

Den förstnämnda önskan synes mig tydligen hafva varit hos utskottets majoritet förherskande, icke allenast vid beslutets fattande angående denna paragraf, utan jemväl vid de beslut, som formulerat några andra, ty majoriteten tyckes vilja söka skapa en bank, som skaffar en stor vinst åt statsverket. Huru godt detta än må kunna synas vara och huru väl statsverket än kan vara i behof af inkomster, så finnes det dock något, som för mig står vida deröfver och onekligen är vida viktigare att söka befrämja, nemligen hela vårt lands ekonomi, dess industrier och näringar, som bero på tryggheten hos en centralbank och dess förmåga att i behofvets stund ingripa och understödja landets öfriga penningrättningar, så att dessa fortfarande kunna lemna nödiga penningförlag till landets många näringar. Nu kan man säga, att denna trygghet icke vedervägas genom utskottets förslag att stryka bort hvad Kongl. Maj:t föreslagit derom, att lån icke skulle få lemnas emot skuldebref med endast namnsäkerhet; lik-

Förslag till lagsom
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

äfvén genom borttagande af andra af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelser, exempelvis den om förbud för riksbanken att bevilja ränta å inlånta medel; men jag har dock en annan åsigt, och den är, att riksbanken icke uppfyller sin bestämmelse som centralbank, om dess rörelse fortfarande får vara lika med alla öfriga bankers. Dessutom känna herrarne lika väl som jag vådorna af dessa olyckliga borgensförbindelser såväl för dem, som lemna dem, som för dem, hvilka taga dem för godt. Också hafva sansade och kloka män sträfvat och arbetat i årtal, såväl inom vårt land som synnerligen äfven utomlands, att ej allenast inskränka borgenssystemet, utan äfven att söka få bort det helt och hållet, emedan det är utan gensägelse någonting i det ekonomiska lifvet högst osundt. Nu skall man måhända invända, att här icke är fråga om tillstånd att få låna ut emot borgen, utan emot hypotek af skuldebref med namnsäkerhet. Då frågar jag: finnes det väl någon inom denna kammare, som tror, att det icke går lika lätt att af en god vän eller af den, som vill ikläda sig borgensförbindelse, skaffa sig en skuldförbindelse som att få hans borgen på sin egen. Detta går fullkomligt lika lätt, och den skuldförbindelsen liksom alla, för hvilka icke lemnats valuta, är dock icke något annat än en borgen. Skulle man lemna fritt spelrum åt utlåningen i denna riktning, ja, då vore vi inne på en stråt, som vi icke böra beträda och som vi icke kunna beträda utan risk att förrycka centralbankens sunda verksamhet och i den gifva en dålig förebild för öfriga penninginstituts rörelse.

Af hvad jag nu haft äran anföra följer naturligtvis, att jag, herr grefve och talman, måste anhålla, att 13 § mom. b måtte enligt Kongl. Maj:ts förslag få följande lydelse: »utlåning mot förbindelse till återbetalning å bestämd tid af högst sex månader eller ock efter högst tre månaders uppsägning samt mot pant af obligationer, aktier eller andra värdepapper; dock att af enskilda personer eller bolag utfärdade skuldebref med endast namnsäkerhet icke må såsom pant godkännas», med det tillägg: »banken dock obetaget att, då låntagaren är en kommun eller dermed jemförlig samfällighet eller stiftelse, lemna lån på ofvan stadgade återbetalningsvilkor, utan annan säkerhet än låntagarens egen förbindelse».

Herr Törneblad: Såsom kammarens ledamöter haft tillfälle finna, har jag i denna punkt afgifvit en reservation emot utskottets förslag. Jag hyser samma åsigt som den föregående talaren, att dessa löpande föreskrifningar icke äro lämpliga säkerheter att antagas såsom pant för lån på uppsägningstid eller bestämd tid af högst 6 månader. Jag torde icke behöfva spilla många ord på att framhålla vigten deraf, att en centralbank i dylika fall är försigtig. Bland de former, som äro minst tilltalande, är formen att låna ut penningar emot löpande revers, försedd blott med borgen. Nu kanske kammarens ledamöter i detta fall icke hafva så noga kunnat sätta sig in i förhållandena, därför att de äro verkligen litet invecklade. Det står: »mot pant af obligationer, aktier eller andra värdepapper». Det är klart, att om jag lånar 100,000 kronor mot säkerhet af löpande förskrifning, utgifven af A. och med borgen af B. och C., så betraktas den såsom pant, men det är icke någon realsäkerhet. Detta måste fasthållas. 1890

års komité yttrar i sin motivering beträffande denna fråga, att kommu-*Förslag till lag*
ner, stiftelser och samfund skulle kunna erhålla lån utan särskild *för Sveriges*
säkerhet endast emot sina förbindelser och således utan pant. Detta *riksbank.*
säger komitén, och komitén tyckes hafva föreställt sig, att affattningen
af paragrafen, sådan den af komitén blifvit gjord, skulle medgifva
denna rättighet för kommuner. Men så är icke förhållandet, emedan
det är just skillnaden emellan pant och borgen, som här spelar in.
Kongl. Maj:t har föreslagit, att dessa löpande förskrifningar med
blotta namn eller, om jag så må kalla dem, namnreverser icke skulle
få tjena såsom pant.

Jag skulle, för min del, kunna vara med om Kongl. Maj:ts förslag
med det tillägg, hvarom utskottet hemställt, att det skulle vara banken
obetaget att kunna lemna kommuner m. fl. lån emot deras förbindelser
utan pant. Det finnes flera kommuner eller ock samfälligheter, i
vilka arbetsföretag pågå, och åtskilliga andra samfund, som erbjuda
tillräcklig säkerhet i sina förbindelser. Men så länge särskild pantrevers
fordrades, fick ordföranden ställa sig såsom låntagare och till säker-
het för lånet kommunen lemna förskrifning. Det är ju en tem-
ligen onödig omväg. Derfor har komitén velat intaga det stadgande,
att en möjlighet, naturligtvis efter vederbörlig pröfning, skulle finnas
för kommuner m. fl. att få låna utan pant.

Jag ber att få instämma med herr Philipson i hans yrkande,
hvarigenom dessa namnreverser i öfrigt komme att försvinna.

Herr Moberg: Då jag, i motsats till flertalet af denna kammars
ledamöter inom det särskilda utskottet, bidragit till det slut, hvartill
utskottet vid föredragna momentet kommit, skall jag anhålla att få
redogöra för skälen dertill, dervid jag jemväl tillåter mig att med
några ord få beröra min ställning till den kongl. propositionen i hela
dess vidd.

Såsom af kammarens protokoll för år 1893, 1894 och 1896 fram-
går, har jag, med fullt erkännande af min menings ringa vikt i för-
hållande till de auktoriteter, som yttrat sig i motsatt riktning, icke
kunnat omfatta den allmänt vordna trosartikeln, att, derigenom att
riksbanken tillfördes all sedelutgifningsrätt, dess och statens bästa främ-
jades samt handel, industri och näringar på det mest tillfyllestgörande
och gagnrika sätt beaktades. Jag har dervid vågat framställa den
mening, att det icke torde vara en så afgjord sak, som man i allmän-
het antager — och som för visso från mera än ett håll framhållits i frågan
— att riksbanken skulle komma att skörda alla de förmenta fördelarne
af denna rätt att allena utgifva sedlar, men deremot iklädas förplig-
telser af mångfaldig art, som den icke mäktade infria, särskildt med
hänsyn till de enskilda bankernas förändrade ställning, sedan de be-
röfvats sin sedelutgifning. Jag har desslikes vågat antaga, att det i
allmänhet icke vore en så afgjord sak, att riksbanken och de enskilda
bankerna hafva de stridiga intressen, som man velat framhäfva, utan
att de fast hellre kunna och böra, hand i hand med hvarandra, verka
till allmänhetens fromma, hvilket väl torde vara hufvudsaken.

Det är, enligt mitt förmenande, ett misstag, hvartill man så ofta
gör sig skyldig vid bedömandet af den s. k. bankfrågan, att man

Förslag till lagnemligen företrädesvis ser till, hvad man förmenar vara till riksbankens bästa, så att den skall bli, såsom en talare i bankoutskottet en gång yttrade, en höna, som värper guldägg åt staten.
 Förslaget för Sveriges riksbank.
 (Forts.)

Jag tror mig vara så god vän som någon annan till riksbankens utveckling och förkofran, och den plats, kammaren behagat tilldela mig i det utskott, som särskildt har att vårda sig derom, manar mig ju också att akta derpå, men framför allt och öfver allt sätter jag omsorgen och nödvändigheten att tillgodose landets näringslif i alla dess olika skiftningar och förmenar fördenskull, att bemödandet att göra riksbanken stark och mächtig, utan att se till hvad detta näringslif kräver och måste kräfva, så långt ifrån att närma, aflägsnar det mål, man satt riksbanken före. Men, mine herrar, härom är nu icke vidare att orda. Yxan är satt till roten på trädet — det träd, som förmenas icke längre kunna bära god frukt — genom Riksdagens år 1894 till Kongl. Maj:ts aflättna skrifvelse och Kongl. Maj:ts i anledning deraf för Riksdagen nu framlagda proposition. Med den ringa förmåga, jag egde, kekämpade jag aflåtandet af denna skrifvelse, men sedan den kommit till stånd och Riksdagen fått emottaga en kongl. proposition, som står i öfverensstämmelse med Riksdagens egen begäran, har jag ansett det vara min pligt att lojalt böja mig för Riksdagens beslut, och därför också försökt med de små krafter, jag eger, att verka för frågans lyckliga lösning inom det särskilda utskottet, dertill jemväl drifven af den uppfattning, hvarom jag tror alla kunna enas, nemligen att det nuvarande ovisshetstillståndet är i hög grad olidligt och kan verka i högsta mätto förderfbringande.

Det visade sig emellertid snart vid behandlingen af den kongl. propositionen inom det särskilda utskottet äfvensom af hvad man erfor vid samtal man och man emellan, att om man också i allmänhet var enig derom, att riksbanken skulle blifva ensam sedelutgifvande bank, så var enigheten långt ifrån lika allmän, när det gälde att häraf draga de konsekvenser, som riksbankens förändrade ställning kräfde. Det syntes mig sålunda vara uppenbart, att, för så vidt en lycklig lösning skulle kunna beredas åt den kongl. propositionen, det också vore nödvändigt att se till, hvilka fordringar kunde eftergifvas uti 1890 års komité's förslag med afseende å betingelserna för en centralbank; och jag ansåg mig så mycket mer befogad härtill, som jag dervid endast hade att efterlikna det högsta föredöme, nemligen af Kongl. Maj:ts egen regering. Ty såsom bekant, har samma komité i sitt förslag åt Kongl. Maj:ts inrymt rätt att i riksbankens styrelse insätta 3 ledamöter, men Kongl. Maj:ts har föreslagit att insätta endast en ledamot, under förebärande, att man icke skulle kunna inom medkammaren vinna framgång åt nyssnämnda komitéförslag i detta afseende.

Under sådana förhållanden och vid öfvervägande af hvilka bestämmelser i den nu framlagda kongl. propositionen, man kunde eftergifva för att bereda framgång åt densamma, syntes mig bestämmelsen, att lån icke skulle erhållas emot pant af skuldebref med borgen vara af beskaffenhet att kunna eftergifvas, helst som jag tror, att, om förslaget härutinnan i den kongl. propositionen vidhålles, sådant ovilkorligen skall i medkammaren försaka propositionens fall.

Jag vill såsom ett ytterligare försvar för mina åtgöranden här-

utinnan erinra om, att, ehuru jag ingalunda är okunnig derom, att det tillhör principerna för en centralbank att icke befatta sig med dylika papper, tiden enligt mitt förmenande dock icke ännu är inne att i vårt land uppresas en centralbank på en så hög piedestal, att den visserligen blir föremål för beundrande blickar af de få dödlige, som äro invigda i det högre bankväsendets mysterier, men deremot i denna sin höga ställning icke varder fullt begriplig för allmänheten. Det må ej heller förundra, att det kan förefalla en och annan besynnerligt, att lån icke kan erhållas emot skuldebref, försedda med de bästa namn, men deremot på ett litet varu- eller spanmåslager eller några jernstänger. Då dessutom såväl i den kongl. propositionen som i utskottets förslag bibehållits bestämmelsen om dessa s. k. afbetalningslån till ett belopp så pass rikligt tilltaget som 12 millioner, är ju principen för en centralbank, enligt mitt förmenande, redan på ett högst betänkligt sätt rubbad.

Man var vidare inom utskottet enig derom, att kreditiv mot borger borde beviljas för att icke beröfva handels- och näringsidkare och äfven öfriga låntagare, som icke ligga inne med någon realsäkerhet, tillfälle att begagna en för dem nödvändig och sedan långa tider tillbakalånad låneform. Då man således redan i två fall frångått de principiella bestämmelserna, synes det mig icke vara med någon fara förenadt att äfven antaga detta tredje undantagsfall, helst som det framgår af motiveringen till utskottets betänkande, att bankofullmäktige icke obetydligt nedbringat lånebeloppet för ifrågavarande papper och för visso icke skola underlåta att vidtaga sådana åtgärder, att denna låneform icke kommer att antaga betydliga dimensioner.

Af dessa skäl har jag kunnat biträda det beslut, hvartill utskottet kommit; och tillåter jag mig att, beträffande den föredragna punkten, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Forssell: Äfven jag hör till dem, som skatta värdet af lagbestämmelser rörande riksbanken så högt, att jag icke håller så noga på alla bestämmelsernas idealiska fullkomlighet, blott man en gång kan komma derhän, att de viktigaste af dessa bestämmelser varda i lag intagna. Jag är således färdig att offra mycket af min enskilda uppfattning — huru mycket jag vid en sista sammanjemkning är redo att offra, vill jag lemna osagdt. Men det hindrar mig icke att nu söka till det yttersta upprätthålla det bästa möjliga.

Jag är således enig med herrar Philipson och Törnebladh derom, att uti ifrågavarande punkt vore det förmånligt att få en ändring, gående derpå ut, att af enskilda personer eller bolag utfärdade skuldebref med endast namnsäkerhet icke må erkännas såsom värdepapper, hvilka böra af riksbanken emottagas, och jag instämmer derfor med herr Philipson i hans yrkande. På samma gång vill jag fästa uppmärksamheten på, att då herr Philipson har godkänt den sista delen af utskottets förslag, lydande: »dock banken obetaget att, då låntagaren är en kommun eller dermed jemförlig samfällighet eller stiftelse, lemna lån på ofvan stadgade återbetalningsvilkor utan annan säkerhet än låntagarens egen förbindelse», så torde det verkligen kunna sättas i fråga, om denna bestämmelse är riktigt affattad. Hvad betyder »stif-

Förslag till lagtelse»?
 för Sveriges
 riksbank.
 (Forts.)

Stiftelse är ett begrepp, som efter mitt förmenande är alltför sväfvande; det omfattar en mängd korporationer, om hvilka det icke kan sägas, att de äro jemförliga med kommuner. Hvad är det då, som sätter kommuner och dermed jemförliga samfälligheter i en sådan ställning, att riksbankens fullmäktige kunna anses berättigade att bevilja dem lån utan annan säkerhet än deras egna förbindelser? Jo, den omständigheten, att de äro själfbeskattande myndigheter. Men sådana korporationer som stiftelser hafva ingen beskattningsrätt, och större delen af dem torde vara utan eget kapital. Bankofullmäktige torde därför mången gång råka i förlägenhet, om en stiftelse, med åberopande af denna paragraf, anhåller om lån utan säkerhet. — Jag föreställer mig, att bankofullmäktige icke behöfva utsättas för sådana anspråk och hemställer därför vördsamt om en liten rättelse. Då jag förmodar, att medkammaren icke håller så strängt på ordet »stiftelse», vågar jag föreslå, att orden »äfvensom stiftelse» måtte utgå ur det beslut, som kammaren kommer att fatta.

I öfrigt instämmer jag med herr Philipson.

Herr von Ehrenheim: Jag begärde egentligen ordet i anledning af den siste ärade talarens framställning, att ordet »stiftelse» skulle uteslutas ur momentet. Detta ord härstammar från 1890 års bankkomité och har med anledning deraf här blifvit intaget. Stiftelser kunna ju vara af den beskaffenhet, att de stå under offentlig kontroll och ega betydliga fastigheter och sålunda erbjuda full garanti för sina förbindelser. För öfrigt finnes det icke någon fara, att, om bestämmelsen får stå qvar, stiftelser, som icke äro deraf förtjenta, skola få lån utan säkerhet, ty det heter i paragrafen, att stiftelsen må kunna erhallå lån utan annan säkerhet än dess egen förbindelse, och jag är öfvertygad, att fullmäktige icke ett ögonblick skola tveka att afböja hvarje sådan framställning från en stiftelse, hvilken icke anses förtjent af sådan kredit.

Då jag fått ordet, kan jag icke undgå att gent emot flera talare, som här yttrat sig, hemställa om bifall till herr Philipsons förslag att upptaga bestämmelsen i Kongl. Maj:ts proposition, att lån mot s. k. löpande förskrifning icke må beviljas. De af kammarens ledamöter, hvilka liksom jag äro gamla, veta nog, att för en 40 à 50 år sedan var det denna låneform, som företrädesvis användes vid s. k. handelslån, och likaledes att det icke var annat, liksom det icke heller nu är annat, än förklädda borgenslån. Med de större tillfällen att lemna aktier och obligationer såsom säkerhet, som på senare tider uppkommit, och med de större förmögenheter, som samlats hos affärsmännen, har den gamla låneformen så väsentligen upphört, att, efter hvad utskottet upplyst, föga mer än 800,000 kr. upptagas af dylika lån. Jag hemställer därför, om det skulle vara för mycket att alldeles afskåra en låneform, som, jemte det att den är alldeles otjenlig för en centralbank, icke kan vara lämplig för någon bank alls.

Af dessa skäl får jag för min del anhålla om bifall till herr Philipsons förslag, och tillägger endast, att man må icke ställa denna låneform i paritet med afbetalningslånen och kassakreditiv emot borgen, ty dessa två låneformer äro bibehållna för den menliga svaghetsens

skull eller därför att man icke har tilltrött sig att afskaffa låneformer, *Förslag till lag som ännu i så hög grad ingå i allmänhetens vanor, ehuru de visserligen icke tillhöra en centralbanks rörelse.* *Förslag till lag för Sveriges riksbank.* (Forts.)

Hans excellens herr statsministern Boström: Jag skall endast med ett par ord be att få instämma i det yrkande, som framstälts af herrar Philipson och Törnebladh. Jag gör det vid detta moment, då det förefaller mig, att, om kammaren fattar sitt beslut i detta moment i öfverensstämmelse med utskottets förslag, det skulle vara svårare att få någon ändring i mom. d), der det äfven är fråga om försträckning mot endast namnsäkerhet och der det icke finnes någon reservation, men der jag har för afsigt att framföra mina betänkligheter. Jag ber därför att nu få yrka bifall till herrar Philipsons och Törnebladhs förslag.

Herr Boström, Filip: Då, såsom kammaren funnit, jag vid ärendets slutliga behandling i utskottet till Riksdagen inkommit med en motion i detta ämne — nemligen att borgenslån måtte äfven af riksbanken kunna beviljas, ber jag att få uttala min ståndpunkt i denna fråga vid ärendets behandling i utskottet. Jag har nemligen så väl vid första som andra läsningen röstat emot, att sådana borgenslån skulle af riksbanken kunna beviljas, men när jag visste, att lagens framgång till stor del berodde på, att en sådan bestämmelse som den af utskottet nu föreslagna blefve i lagen intagen och jag visste, till hvilket litet belopp denna låneform för närvarande användes, uppgående, såsom kammaren behagade finna af utskottets betänkaude, till icke mer än 890,000 kr., har jag ansett, att frågan icke är af den betydelse, att jag, för att motsätta mig ett sådant förslag, borde riskera hela lagens framgång. Jag vet mycket väl, huru varmt denna sak upptages inom Andra Kammaren, och jag vet också, att det icke kan vara någon risk, ehuru jag villigt och lifligt erkänner, att det fullkomligt strider emot en centralbanks idé. Jag har sålunda röstat emot förslaget, men jag har icke velat anmäla min reservation just af den anledningen, att jag trodde, att lagens öde derigenom skulle komma att blifva ganska ovisst. Det är på den grund, som jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande moment yrkats: 1:o) att detsamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag; 2:o) af herr Philipson, att kammaren skulle godkänna motsvarande moment af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet med den ändring, att i slutet tillades orden: »*banken obetaget att, der låntagaren är kommun eller dermed jemförlig samfällighet eller stiftelse, lemna lån på ofvan stadgade återbetalningsvillkor utan annan säkerhet än låntagarens egen förbindelse*», och 3:o) af herr Forssell, att kammaren skulle antaga momentet med den af herr Philipson föreslagna lydelse, dock med uteslutande näst efter ordet »samfällighet» af orden »eller stiftelse».

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa

Förslag till lag för Sveriges riksbank. Philipsons yrkande samt förklarade sig finna propositionen på bifall till herr Philipsons yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition dervid antagits det under 1:o) här ofvan omförmälda yrkande uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner mom. b) af 13 § i Kongl. Maj:ts förslag till lag för Sveriges riksbank med den af herr Philipson föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes motsvarande moment af särskilda utskottets förslag i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 54.

Mom. c).

Godkändes.

Mom. d) och sista stycket.

Herr Philipson: Hvad som jag nyss tog mig friheten anförda mot det af utskottet gjorda förslaget i den föreliggande paragrafens mom. b) angående rätt för riksbanken att lemna försträckning till personer mot endast namnsäkerhet, de skälen synas mig efter all rimlighet böra hafva ännu större kraft och betydelse beträffande afslag å utskottets förslag i mom. d) och bifall till Kongl. Maj:ts. Som kamraren behagade finna, har utskottet der gent emot Kongl. Maj:ts förslag, som lyder: »beviljande af kassakreditiv och kredit i löpande räkning på högst tolf månader mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom intecknade skuldebref», tillagt: »eller ock mot säkerhet af borgen såsom för egen skuld». Utskottets majoritet har sålunda än ytterligare visat sin benägenhet att så underskatta den verksamhet, som en centralbank utan gensägelse bör utöfva, att den föreslår, att Riksdagen ville besluta att på så lång tid som ända till och med tolf månader lemna ut kreditiv mot säkerhet af endast namn, och man har, måhända för att lugna de många, som troligen skulle anse denna bestämmelse ytterst betänklig, tillagt: »dock att i reglementet för riksbanken skall bestämmas så väl, till hvilket högsta sammanlagda belopp riksbankens tillgångar må i denna rörelsegren användas, som

ock huru stor del af detta belopp må kunna mot namnsäkerhet användas.» Jag ber härvid att få påvisa, hurusom detta reglementet innehåll är beroende endast af Riksdagen och vid dess sammanträden kan blifva föremål för gemensamma voteringar och hurusom således det sammanlagda belopp af cirka 8¹/₂ millioner kronor af riksbankens tillgångar i denna rörelsegren, som nu uppgifves vara användt, genom ett riksdagsbeslut lätt kan komma att betydligt höjas, hvarför jag för min del anser detta af utskottet gjorda tillägg icke vara egnadt ingifva någon känsla af trygghet för att icke de medel, som i denna form utlemnas, i fall Riksdagen nu fattar beslut enligt detta utskottets förslag, många gånger komma att öfverstiga det belopp, som nu är utestående.

Här har en föregående talare anmärkt, att när riksbanken gifver ut sedlar, så sker detta endast mot valuta, men jag frågar kammaren: hvilken skulle då den valuta blifva, som komme att erhållas genom anvisningar på kreditiv mot endast namnsäkerhet?

På grund af hvad jag tagit mig friheten i största korthet nu anföra, anhåller jag, herr grefve och talman, om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i första delen af mom. d), hvaremot jag instämmer i yrkandet om bifall till den af utskottet tillagda sista strofen: »Derjemte må riksbanken utlemna lån mot förbindelse till återbetalning på vissa bestämda tider (afbetalningslån) samt mot säkerhet, som i moment d) sägs. Dessa lån må dock ej stiga till högre sammanräknadt belopp än tolf millioner kronor.»

Hans excellens herr statsministern Boström: I det förslag, som här föreligger från utskottet, synes ett betänkligt afsteg hafva blifvit gjordt från det, som borde vara verksamheten för en riksbank. Det kan ju redan vara, synes det mig, att litet gå på sidan af hvad borde vara föremål för en riksbanks verksamhet, då Kongl. Maj:ts föreslaget, att kreditiv på 12 månader skulle kunna lemnas. Det är dock föreslaget, att detta skulle tillåtas endast mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom intecknade skuldebref. Skulle nu detta ökas äfven med säkerhet af borgen, komme denna rörelse, synes mig, att få en utsträckning längre, än som kan vara fullt lämpligt. Vi böra komma i håg, att riksbanken utgifver sedlar, som skola vid anfordran inlösas. Att då lemna dessa sedlar mot kreditiv, som först efter 12 månader förfalla till betalning, måste vara principiellt orätt. Än mindre rätt att då utsträcka denna låneform, såsom här är föreslaget. Men jag måste erkänna, att, när jag ser flertalet af herrar bankofullmäktige förorda denna låneform för riksbanken, det måtte finnas ett gifvet behof af densamma. Jag hade eljest trott, att med den mängd öfriga banker, som finnes, detta behof skulle kunna tillgodoses af dem. Men om det nu så är, att denna låneform verkligen behöfves, synes det vara ett bestämdt fel att öfverlemna åt reglementet och följaktligen åt gemensam votering, i hvilken utsträckning dessa kreditivlån skola få lemnas, och fullmäktige hafva, om jag icke missminner mig, i sitt yttrande sagt, att det till äfventyrs kan behöfvas bestämmelse i lag eller reglementet om det belopp, hvartill dessa kreditiv få uppgå, såvida man icke skulle vilja medgifva dessa kreditiv mot borgenssäkerhet

Förslag till lagendast under en kortare öfvergångstid. Vill man hafva bestämmelsen såsom ett öfvergångsstadgande, synes man gerna kunna sätta in det i reglementet, men vill man medgifva borgenskreditiv såsom en bestämd låneform för riksbanken, synes mig nödvändigt att fixera beloppet i sjelfva lagen. Det är icke lyckligt att, såsom här skett på flera ställen, flytta öfver bestämmelser från lagen till reglementet. Man gör på detta sätt lagen så litet effektiv som möjligt, men de gemensamma voteringarna så mycket mer. Som förhållandet nu är, lemnar riksbanken, om jag undantager kreditivet till riksgäldskontoret, kreditiv till ungefär 11¹/₂ millioner, deraf omkring en tredjedel mot borgen. Tänkeu nu, mine herrar, sedan riksbanken fått alla de afdelningskontor, som det är meningen att den skall få, huru mycket kommer på hvarje ort. Finnes det då skäl att godkänna denna bestämmelse, som är så stridande mot hvad som bör vara riksbankens egentliga verksamhet? Mig vill det synas, som om detta förslag, sådant det föreligger från utskottet, icke vore acceptabelt. Jag kan väl förstå, att, såsom ställningen är, och då jag vet, att jag har emot mig fullmäktiges flertal, man kan behöfva göra några modifikationer, men jag kan svårligen vara med om, att lagen skall vara affattad så som här föreslagits, och därför hemställer jag, att kammaren behagade återremittera punkten till utskottet, hvarå jag anhåller om proposition.

Herr Törneblad: Detta är en af de ömtåligare punkterna i förslaget. Å ena sidan är det fullkomligt riktigt, att utlåning i form af kreditiv eller kredit i löpande räkning mot säkerhet af borgen på så lång tid som 12 månader egentligen är något, som icke tillhör en stor sedelutgifvande bank, men å andra sidan står det för mig aldeles klart, att om man helt och hållet tager bort rättigheten att lemna kreditiv emot namnsäkerhet, skulle sådant i högsta grad föringa betydelsen och motverka tillämpningen af det stadgande, som redan är antaget, att det skall finnas ett afdelningskontor i hvarje län, ty jag behöfver endast erinra kammarens ledamöter om, hvilken roll kreditiven åtminstone ännu så länge spela vid afdelningskontoren. Kreditiven hafva ock en dubbel betydelse för banken, den att kunna fästa goda diskonteringskunder, som icke skulle hafva sin diskontering i banken, om de icke tillika der hade kreditiv. Det är icke alls ovanligt, att kunder vilja diskontera blott om de tillika erhålla kreditiv mot namnsäkerhet. Vidare hafva de — huru vanskligt det än kan vara, att allt för mycket binda sig vid namnsäkerhet — den betydelsen, att banken i afseende på kreditivens skötsel eger en ganska god kontroll på kundens sätt att sköta sig. Det händer mycket ofta, att man vid aktgifvande på kreditivens skötsel ser åtskilligt, som man annars icke skulle se. Under sådana förhållanden har jag delat flertalets af bankofullmäktige åsigt derom, att det vore oförsigtigt att i närvarande ögonblick helt och hållet taga bort borgenskreditiven. Jag erkänner, att, kan ett lämpligt sätt för deras begränsning finnas, det vore högst naturligt, om man deraf begagnade sig, men det är icke så lätt. Sant är, att man i detta, liksom i vissa andra fall, nöjt sig med att hänvisa till införandet af bestämmelser härom i reglementet i stället för i lagen. Det kan ju vara ett fel, men en fara ligger äfven deri, att, om man

kastar för mycket in i lagen, det kan blifva svårt att i åtskilliga fall i allo följa densamma. Då är det bättre att hafva lagen såsom ett regulativ och låta i reglementet de närmare bestämmelserna införas. Man har dock intagit en bestämd siffra för afbetalningslånen. Drifvandet af en sådan verksamhet, som afbetalningslånerörelsen innefattar, är något, som icke tillhör en centralbank, något som borde egentligen helt och hållet förläggas till en annan anstalt, och de 10 eller 12 millioner, som anvisats till afbetalningsfonden, få egentligen betraktas som en eftergift åt en viss rörelse, en eftergift som kan göras, därför att riksbankens grundfond är så stor och tyckes ytterligare ökas. Hvad kreditiven angår, äro de en låneform, som Kongl. Maj:t erkänner böra bibehållas, ehuru visserligen endast emot realsäkerheter. Nu vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet på en omständighet dervidlag. Tror någon, att man genom lagen är bunden i afseende på meddelande af föreskrifter i reglementet och i tillämpningen af reglementet beträffande inteckningar? Det kunde ju tänkas, att man trots lagen insatte i reglementet en bestämmelse, att i fast egendom in-tecknad skuldebref finge belånas, så vida det hölle sig inom $\frac{2}{3}$ af taxeringsvärdet, och hvad vore då lagen värd? Ingenting. Om kreditivformen för bankens lånerörelse skall bibehållas, tror jag, att åt densamma bör gifvas en viss elasticitet genom särskilda bestämmelsers införande i reglementet samt genom att låta dess användning bero på fullmäktiges pröfning. Jag vill nämna, att fullmäktige låtit sig angeläget vara att så småningom minska kreditivutlåningen mot namnsäkerhet icke blott till beloppet, utan äfven till antalet af låntagare. På ett 10-tal af år hafva kreditiven minskats med kanske $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{3}$ af hela summan, och de nu försvunna kreditiven hafva till största delen varit sådana, som lemnats emot borgen. Härvid har det ofta gått så till, att de personer, som funnits icke väl sköta sina kreditiv emot borgen, fått se sig om att erhålla dem förnyade. Den utveckling, kreditivrörelsen fått i fråga om säkerheterna, bör naturligtvis vara lugnande, och ehuru jag erkänner, att man icke bör sätta alltför mycken tilltro till de personer, som tillämpa lagen och reglementet, måste man dock i någon mån göra det. Då jag för min del tror det vara svårare att taga bort kreditiven helt och hållet än att låta dem vara kvar, men begränsa denna låneforms användning, kan jag icke vara med om att bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del. Jag fruktar, att det vore ett grundskott emot lagen i dess helhet, men om man skulle anse någon summa lämpligen böra fixeras, så kunde jag vara med derom. Jag får nämna, att i utskottet talades mycket om fixering af siffror; exempelvis nämndes såsom lämpligt belopp af kreditiv i det hela 15 millioner, och deraf 3 millioner för borgenskreditiven, men då man länge talat derom, fann man det svårt att, så att säga på rak arm, fixera en summa, och det syntes rättigare att införa bestämmelser härom i reglementet. Om någon skulle framställa yrkande vare sig om dessa siffror eller några andra sådana, så vill jag icke sätta mig deremot. Men införandet af ett absolut förbud i lagen emot borgenskreditiven skulle enligt min åsigt verka olyckligt. Jag har velat uttala detta, ehuru det afviker från åtskilliga fackmäns åsigt, emedan min erfarenhet säger, att det icke går att nu utan vidare afskaffa kreditiv mot borgen.

*Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Herr Forssell: Det tyckes, som om alla vore temligen ense derom, att borgenskreditiv är en låneform, som egentligen icke är lämplig för någon bankrörelse, men allra minst för en centralbanks verksamhet. För min del är jag öfvertygad derom, att man för dessa lån bör stadga samma slags begränsning som för återbetalningslånen. Då det icke är möjligt att öfvervinna en, åtminstone inom en afdelning inom Riksdagen, fast rotad fördom till förmån för dessa utlåningsformer, så återstår intet annat än att begränsa deras användning, och denna begränsning bör bestämmas i lagen för den ena olämpliga formen så väl som för den andra. Öfvervinneliga svårigheter böra icke heller möta mot att i lagen bestämmas ett visst mått för borgenskreditiven så väl som för återbetalningslånen. Siffran kan tilltagas så rundlig, att man icke behöfver befara några olägenheter under den närmaste tiden, och för framtidens behof få kommande lagstiftare sörja. Jag anhåller således att få instämma i yrkandet på återremiss.

Grefve Hamilton: Äfven vid denna punkt stred jag i utskottet först för Kongl. Maj:ts förslag; sedan, då man enat sig om att tillåta kreditiven emot borgen, ehuru till ett begränsadt belopp, önskade jag, att om denna begränsning stadgandet skulle intagas i lagen. Då jag nu vunnit understöd för min åsigt, ber jag få yrka, att i lagen kreditiven mot namnsäkerhet måtte begränsas till ett belopp af 4 millioner kronor.

Herr Philipson: Ehuru jag för min del fullkomligt vidhåller de åsigt, jag vid förra tillfället, då jag hade äran yttra mig, uttalade, och fortfarande är öfvertygad om deras rättighet, ber jag få säga, att, sedan yrkande framstälts om begränsande af maximisiffran för utlemnande af kreditiv emot borgen till ett så ringa belopp som endast 4 millioner kronor, jag för min del icke skall vidhålla det af mig gjorda yrkandet, utan återtaga detsamma, hufvudsakligen icke blott därför, att siffran 4 millioner uti en sedelutgifvande centralbanks rörelse, använd till ifrågavarande ändamål, spelar en så oändligt liten roll, utan äfven därför, att man måhända genom ett dylikt medgifvande åt olika tänkande skall kunna åstadkomma lagens genomförande i hufvudsaklig riktning som den af Kongl. Maj:t föreslagits. Jag ber således att få återtaga mitt yrkande om afslag på utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag och instämma med herr grefve Hamilton i hans yrkande beträffande detta moment.

Herr Reuterswärd: Här hafva åtskilliga förslag framkommit i frågan, men jag hemställer, om det vore klokt, att kammaren på rak arm fastslår en i enlighet med den enes eller andres förslag framställt siffra. Jag får därför för min del yrka, att denna punkt måtte återremitteras.

Herr Törnebladh: Jag instämmer fullkomligt uti hvad den ärade ålderspresidenten sade, att en återremiss i detta fall vore lämplig, men jag misstänker, att det egentligen icke tjenar mycket till, ty gången af ärendets behandling i Andra Kammaren blifver förmod-

ligen den, att om första paragrafen afslås, afslås hela förslaget, och då är det hela fallet. Blir första paragrafen antagen, är det troligt, att Andra Kammaren tager den nu förevarande, såsom den föreslagits af utskottet, och då blir följden af en återremiss härifrån endast en anhållan från utskottet, att Första Kammaren ville fatta sitt beslut. Jag ville fästa uppmärksamheten härpå, ehuru jag finner yrkandet i öfrigt vara alldeles på sin plats.

*Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Herr statsrådet Annerstedt: I anledning af hvad den siste talaren anmärkte, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att en återremiss äfven i det af honom ifrågasatta fallet har den betydelse, att kammarens ledamöter hafva tid att tänka på, huru kammaren för sin del vill redigera ifrågasatta paragraf. Jag föreställer mig, att äfven denna paragraf af Första Kammaren bör antagas i annan form, än den utskottet föreslagit, då jag tänker på 16 §, hvilken är af den beskaffenhet, att den af kammaren förmodligen icke blifver accepterad i den lydelse, som utskottet föreslagit. På dessa skäl vågar jag fortsätta det yrkande om återremiss, som här framstälts.

Grefve Hamilton: Jag anhåller, att mitt yrkande rörande den föreliggande punkten måtte erhålla följande lydelse: d) beviljande på högst tolf månader af kassakreditiv och kredit i löpande räkning mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom intecknade skuldebref eller ock mot säkerhet af borgen såsom för egen skuld; dock att kreditiv mot borgen ej må stiga till högre sammanlagdt belopp än fyra millioner kronor.

Derjemte må riksbanken utlemna lån mot förbindelse till återbetalning på vissa bestämda tider (afbetalningslån) samt mot säkerhet, som i mom. d) sägs. Dessa lån må dock ej stiga till högre sammanräknadt belopp än tolf millioner kronor.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu förevarande delar af 13 § yrkats: 1:o) af grefve *Hamilton*, att desamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag med den ändring, att slutmeningen af mom. d) finge följande lydelse: »dock att kreditiv mot borgen ej må stiga till högre sammanlagdt belopp än 4,000,000 kronor», och 2:o) att ifrågasatt delar af 13 § skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes först proposition på godkännande af mom. d) och sista stycket i 13 § af utskottets förslag samt derefter propositioner i enlighet med nyssnämnda båda yrkanden, och förklarades propositionen på återremiss vara med öfvervägande ja besvarad.

14 §.

Godkändes.

Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

15 §.

Herr Philipson: Endast en liten anmärkning emot formuleringen af denna paragrafs sista del. Der står: »ej heller må vaxel, å hvilken fullmäktig eller styrelseledamot är tecknad såsom acceptant, trassent eller siste endossent, i riksbanken diskonteras».

Således skulle efter utskottets förslag, om det antages, styrelseledamöter och fullmäktige i riksbanken hafva rättighet att få mot vaxel i riksbanken erhålla försträckning eller lån, så vida de icke äro *siste* endossent, acceptant eller trassent å dylik vaxel. Jag förstår mycket väl, att man tänkt sig detta såsom icke lädande till någon skada eller risk för riksbanken och att man icke trott sig böra förmena bankofullmäktig eller styrelseledamot vid afdelningskontoren denna förmån, blott hans namn ej stode såsom siste endossent å vaxeln, men jag ber att få påminna, hurusom numera i de stora bankerna hos oss liksom i utlandet det är, om icke ett juridiskt bindande förbud, dock ett moraliskt förbud för styrelseledamot att utan säkerhet erhålla lån eller försträckning af den bank, i hvars förvaltning han är satt att deltaga. Nu har utskottet föreslagit den inskränkningen, att styrelseledamot endast som *siste* endossent icke må erhålla lån, under det Kongl. Maj:ts förslag endast föreskrifver, att »vaxel med fullmäktigs eller styrelseledamots namn må icke diskonteras». Jag förstår icke, hvarför utskottet på detta sätt underlättat för fullmäktig eller styrelseledamot att i riksbanken kunna rätt ofta diskontera sina vaxlar. Det lärer väl icke vara någon konst att efter sitt eget namn på en vaxel skaffa sig ytterligare en endossent — borgensförbindelser äro ju ej så svåra att få och endossent är ju en borgen — så mycket mer, som denne siste endossent lätt kan vara öfvertygad om säkerheten af de föregående namnen och vet, att risken för honom är ringa, och derigenom kan den, som sjelf har med riksbankens skötsel att skaffa, lätt blifva den ende, som hans meddirektörer kunna hafva att repliera på, då lånet skall betalas. Men detta är icke tillrådligt; meningen i Kongl. Maj:ts förslag är den, att bankofullmäktig eller styrelseledamot vid afdelningskontor ej må begagna sig af riksbanken såsom långifvare utan att lemna realsäkerhet och god valuta. Af hvad jag haft anledning yttra, anhåller jag om afslag på utskottets hemställan vid sista stycket af förevarande § 15 samt bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Törneblad: Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att det förslag, utskottet framställt, innehåller i viss mån, om jag så får uttrycka mig, en förbättring af Kongl. Maj:ts förslag, ty detta talar blott om vaxel, icke om lån mot borgen, och det är förklarligt, så till vida som borgen å lån på kort tid eller på uppsägning icke skulle vara tillåten, icke heller borgen å kassakreditiv eller på kredit i löpande räkning. Men hvad som är tillåtet äfven efter Kongl. Maj:ts förslag, det är afbetalningslån med borgen af fullmäktig eller styrelseledamot. Det är icke något hinder för dessa att, om så prövas lämpligt af vederbörande, stå såsom borgensmän å afbetalningslån, men det kan naturligtvis aldrig hafva varit meningen, utan stadgandet måste ändras. Tillägget i afseende på vaxel berodde på en anmärkning, som fullmäg-

tige i riksbanken gjorde. Jag fäster uppmärksamheten på, att med den rediskonteringsrätt, som i vissa fall skulle vara en skyldighet för riksbanken, följer, att fullmäktige och alla styrelseledamöter vid afdelningskontoren böra se efter, att icke något af de 70 å 80 styrelseledamöternas namn finnes på någon vaxel, äfven om den diskonterats i hvilken bank som helst. Nu kan man visserligen mycket väl hålla reda härpå, men om en vaxel inkommer till banken för rediskontering, på hvilken någon styrelseledamots namn förekommer, skall det då verkligen vara förbjudet att taga den? I reglementet kan man sätta in hvilken lämplig detaljbestämmelse som helst, men i lagen bör icke förekomma annat än allmänna grundregler. Jag misstänker för öfrigt, att om ledamot i styrelsen för något afdelningskontor skulle försöka att direkt smuggla in en vaxel, hvarå hans namn förekomme, skulle både fullmäktige och revisorer hålla efter honom, liksom revisorer och bankoutskott, i händelse inom fullmäktige förekomme något liknande. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

*Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Herr Leman: Jag finner mig icke öfvertygad af de skäl, som den siste talaren anförde. Han yttrade, att orsaken, hvarför man insatt *siste* endossent, skulle vara den, att vid rediskontering skulle det lätt kunna hända, att namn på en ledamot i ett afdelningskontors styrelse eller en bankofullmäktig kunde komma med. Det är visserligen sant, att så kan hända; men om detta uttryck står kvar, finnes det många andra fall, då styrelseledamöter eller bankofullmäktige kunde komma att stå såsom endossenter. Det bör aldrig tillåtas en styrelseledamot eller bankofullmäktig att sätta sitt namn såsom endossent blott därför, att hvem som helst, kanske en långt ifrån vederhäftig person, sätter sitt namn efter. Jag tror, att just för dessa styrelseledamöters egen skull man icke bör frångå den princip, som gäller inom alla banker, att nemligen ingen, som har med bankens förvaltning att skaffa, bör få lån på namnsäkerhet. Men då herr Philipson yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag, kan jag icke instämma med honom af de skäl, som herr Törnebladh framhållit. Derför skall jag tillåta mig yrka bifall till utskottets förslag med den ändringen, att det kommer att lyda så här: »Lån, kassakreditiv eller kredit i löpande räkning med borgen af fullmäktig eller styrelseledamot vid afdelningskontor må icke beviljas; ej heller må vaxel, å hvilken fullmäktig eller styrelseledamot är tecknad såsom acceptant, trassent eller endossent, i riksbanken diskonteras».

Herr Törnebladh: Jag ber att mot den siste talaren få anmärka, att det visst icke är fallet, att för alla andra centrala banker ett så strängt stadgande gäller, som här i Kongl. Maj:ts förslag är ifrågasatt. Deremot finnes det å vissa ställen stadgadt, att ledamot i bankstyrelse icke må kunna få lån vid det kontor, som han tillhör, och det är något helt annat. Om en framstående och säker affärsman, som man ofta söker få in i styrelserna för afdelningskontoren, har vaxlar i en annan bank, skulle dessa vaxlar, om han blir styrelseledamot i ett afdelningskontor, icke få rediskonteras i riksbanken? Jag anser faran för missbruk i detta fall vara ytterst ringa och derför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Herr Philipson: Såsom nyss helt visst framgick af motiven till mitt yrkande, var min mening visserligen icke att göra begränsningen i rätten för ledamöter i afdelningskontorens styrelser eller bankofullmäktige att få låna pengar i riksbanken lindrigare, utan ändå kraftigare, än utskottet föreslagit. Det var således ingalunda min mening att inskränka mig till Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet, utan min mening var endast den att yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, att ordet »siste» strykes ut, hvarför jag anhåller att få i detta syfte rätta mitt yrkande och instämma i det förslag, som herr Leman framställt.

Herr Leman: I anledning af herr Törnebladhs yttrande skall jag be att få anmärka, att då det väl är otänkbart, att de enskilda bankerna skola rediskontera *hela* sitt vexelförråd, synes det icke svårt att, om namnet af någon ledamot i ett afdelningskontors styrelse skulle stå på en vexel, en dylik vexel icke insändes till rediskontering. Det torde blifva den enkla gången. Man bör aldrig gå ifrån den principen, att ingen, som har befattning vid en bank, får stå med sitt namn der.

Herr Lithander: Derest det är principen, herr Leman vill upprätthålla, synes det mig, att han bort komplettera sitt yrkande med att äfven motsätta sig andra fall, då det redan nu är absolut rättighet medgifven för fullmäktige i riksbanken och ledamöter i afdelningskontorens styrelser att låna, nemligen mot statens obligationer. Detta borde ju, enligt herr Lemans teorier, äfven vara förbjudet. Jag vill emellertid göra exempelvis skandinaviska kreditaktiebolaget och andra framstående solida bankinrättningar den rättvisan att anse en vexel med deras endossement vara lika betryggande för riksbanken som hvilket annat papper som helst, t. ex. obligationer, som lemnas i pant. Herr Leman bör kunna medgifva, att om icke i ena fallet en belåning får ega rum, så bör det väl icke få ske i det andra fallet heller. Denna sak är emellertid tillräckligt noga genomtänkt i utskottet, för att utskottet med fullt fog skall kunna rekommendera förslaget till antagande. Jag anhåller därför att få yrka bifall till paragrafen sådan den af utskottet blifvit föreslagen.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på den föreliggande paragrafen yrkats, dels att densamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock, af herr *Leman*, att paragrafen skulle godkännas med uteslutande ur senare stycket af ordet »siste» näst framför ordet »endossent».

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

16 §.

Herr Boström, Filip: Som kammaren behagade finna, har detta

utskottets beslut kommit till stånd derigenom, att kammare stod mot kammare och den aflagda sedeln afgjorde segern till Andra Kammarledamöternas förmån. Anledningen till att Andra Kammaren så strängt håller på, att inlåning mot räntegodtgörelse fortfarande skall vara riksbanken medgifven, är bland andra den, att man anser, att riksbankens vinst härigenom skall ökas, ty en ökad bankovinst ligger kammaren lika varmt om hjertat som riksbankens förändring till en ensam sedelutgifvande bank. Här har emellertid utskottet i sitt betänkande uttalat åtskilliga satser, hvilka jag för min del icke kan finna vara hållbara. Utskottet säger nemligen: »För öfrigt lära de grunder, på hvilka banken är byggd, häremot lemna full trygghet, då i en statsanstalt, sådan som riksbanken är, det enskilda intresset icke kan föranleda till spekulationsaffärer med upplånade medel».

*Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Det är visserligen sant, att man under lugna tider och goda tider icke kan befara något missbruk i sådant hänseende. Men man kan också tänka sig, att t. ex. vid kriser det kan vara till ganska stort men för riksbanken att ingå på en sådan lånerörelse, som här föreslagits. Utskottet talar äfven om, att i fall icke en sådan lånefond bibehölles för riksbanken, skulle riksbanken derigenom förlora sina stora och goda kunder. Det är icke de stora och goda kunderna, som sätta särskildt värde på att erhålla ränta på giro och deposition. Det är en annan grupp af kunder, som icke äro bland de stora, hvilka här af begagna sig. De stora kunderna fästa sig hufvudsakligen vid att en god och billig diskontering erhålles inom riksbanken och icke att ränta lemnas på insatta medel.

I slutet af sin motivering nämner utskottet, att ett sådant medgifvande, som här föreslagits, förekommer uti andra länders bankinrättningar. Så är verkligen förhållandet. För den tyska nationalbanken, nationalbanken i Köpenhamn och Norges bank finnes ett sådant medgifvande. Men jag beder då att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att inom alla dessa tre länder begagnas icke denna låneform numera. För närvarande betalas icke ränta på depositioner och giroräkning. I Norges bank har sådan räntegodtgörelse icke lemnats sedan 1884. När nu i alla andra centralbankers lagar icke förekommer en tillåtelse att inlåna penningar mot ränta och när denna tillåtelse icke användes uti de tre länder, der sådant är medgifvet, synas alla tecken tyda på, att ett sådant behof för centralbanken icke förefinnes och att det fullkomligt strider mot principen för en centralbank. De komiterade, som hafva uppgjort förslag till lag för riksbanken, hafva också enhälligt uttalat sig för att en sådan låneform icke bör bibehållas, och Kongl. Maj:t har i sitt förslag följt denna deras åsigt. Under sådana förhållanden tillåter jag mig yrka, att hela det stycke, som börjar med »Dessutom må fullmäktige» och slutar med »förenligt», måtte ur lagen utgå, och att kammaren sålunda måtte bifalla utskottets förslag i 16 § med uteslutande af dess sista mening.

Herr Forssell: Jag beklagar, att den ifrågavarande punkten har gjorts till en hufvudpunkt i bankreformprogrammet å ömse sidor, ty

Förslag till lagefter min uppfattning förtjenar den icke att tagas så allvarsamt. Jag beklagar, att man måhända betraktat den något för mycket ur konkurrenssynpunkt; och jag kan icke godkänna såsom doktrin, att det skulle vara absolut oförenligt med riksbankens uppgift såsom allena sedelutgifvande bank att mottaga lån mot ränta. Detta påstående innebär en sanning af rent empirisk art; man vet, att i de flesta länder, der bankerna hafva ett sedelmonopol, begagna de icke upplåning mot ränta. Hvarför? Jo, därför att de icke behöfva det, och därför att det icke lönar sig. Sådan är grunden till detta förhållande. Deremot är det efter mitt förmenande icke sant och hållbart, att det skulle vara ovilkorligen skadligt för en sådan bank att under hvilka förhållanden som helst mottaga lån af penningar mot ränta, om än till ringa belopp. Och jag vill erinra derom, att här i Sverige hafva de enskilda bankernas målsmän, som nu tala så högt om oförenligheten mellan sedelutgifning och depositionsrörelse, alldeles icke erkänt den doktrinen i afseende å egen rörelse; ty de hafva med mycket stor utsträckning tillämpat den motsatta grundsatsen, att sedelutgifningen väl kan förenas med upptagande af lån mot ränta — de hafva efter min uppfattning till och med utfört den grundsatsen alldeles för långt. Men den sanningen, att en bank, som har sedelutgifning såsom *monopol*, icke har utrymme för en depositionsrörelse, den sanningen kommer nog att visa sig gällande äfven inom Sverige och i Sveriges riksbank. Jag beder att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att redan den nuvarande riksbanken, som icke har sedelmonopol, upplånar mot ränta allenast omkring 8 millioner, någorlunda lika delade mellan upp- och afskrifningsräkning och depositionsräkning. Hvarför har icke riksbanken sträckt denna upplåning längre? Jo, därför att fullmäktige hafva tillräckligt att göra att utlåna den stora grundfonden och reservfonden af 55 millioner och få användning för den stora sedelutgifning, riksbanken redan eger. Finnes nu den ringaste sannolikhet för, att om man fördubblar denna sedelutgifning, det skulle blifva anledning för riksbanken och dess fullmäktige att öka inlåningen mot ränta? Nej, det finnes tvärtom den största sannolikhet för, att denna riksbanks fullmäktige, liksom för andra monopoliserade sedelbankers styresmän, skola till det yttersta inskränka upplåningen mot ränta, emedan de icke skola finna tillfälle att förmänligt placera de upplånta medlen. Jag vågar därför hålla före, att man behöfver icke göra sig några stora farhågor för följderna af att gifva riksbanken rättighet att upplåna medel mot ränta. Denna rättighet kommer ej att användas i någon afsevärd utsträckning. Men att förneka riksbankens fullmäktige en sådan rätt, dertill synes mig icke förefinnas någon tillräcklig grund. Det förhåller sig helt annorlunda med utlåningen mot namnsäkerhet. Ett sådant kreditbruk är i sig osundt, och därför bör hvarje bank, och i främsta rummet riksbanken, så mycket som möjligt undvika detsamma. Men upplåning mot ränta är icke någon i sig osund lånerörelse, och man torde därför icke behöfva förbjuda densamma.

Då jag således i olikhet med några andra af kammarens ledamöter icke ser några vådor af en sådan rättighet och icke kan finna något giltigt skäl att rent af förbjuda riksbanken att utöfva densamma, och då jag slutligen anser denna riksbanken medgifna rätt vara uti ut-

skottets förslag formulerad uttryckligen såsom en undantagsrättighet, *Förslag till lag för Sveriges riksbank.* hvarigenom således just i lagen är påpekadt, att denna rörelse bör endast undantagsvis i riksbanken förekomma, så har jag för min del icke något emot att antaga 16 § i den af utskottet förordade redaktionen. Och jag tror, att om man vill bankförslaget, bör man icke hålla på denna punkt såsom en hufvudpunkt i programmet. (Forts.)

Herr Hammarskjöld: Jag beklagar, att jag icke kan i allo instämma med den siste talaren. Jag är med honom så till vida ense, att jag icke anser frågan om rätt för riksbanken att mot ränta mottaga depositioner eller insättningar på upp- och afskrifning vara af så absolut vigtig art, att hela lagen bör stå eller falla med afgörandet af denna fråga. Men jag är deremot icke ense med honom, när han vill rent af vindicera en sådan rätt åt riksbanken såsom något, som den mycket gerna kan hafva. Efter mitt förmenande har en centralbank särskilda uppgifter, som man icke får fordra af vanliga enskilda banker. Centralbanken har till uppgift att uppehålla landets penningväsen; den har till uppgift att, särskildt i svåra tider, kunna gripa in, när krediten på alla andra håll är på väg att brista. För att centralbanken skall med full säkerhet och otvifvelaktigt kunna fylla dessa sina uppgifter, måste centralbanken vara ytterst försiktig i sina affärer och icke inlåta sig på andra än sådana, som äro af den mest obetvifliga säkerhet. Upplåning mot ränta genom deposition eller insättningar på upp- och afskrifning är af den beskaffenhet, att, enär banken betalar ränta derå, nödgas banken ovilkorligen att söka få användning för dessa penningar, som ju kostat banken något, och följden kan under vissa tidpunkter blifva, att man icke får vara så kräsmagad i afseende å de affärer, till hvilka man använder penningarne, som en centralbank enligt mitt förmenande bör vara. Detta är det ena skälet, hvarför jag icke gerna vill vara med om någon rätt för riksbanken att betala ränta på depositioner eller på medel, insatta på upp- och afskrifning.

Men jag har äfven ett annat skäl. Om kristider komma, är det en vanlig erfarenhet, att just bankens förbindelser a vista äro utsatta för en påtryckning af allmänheten, dels därför att allmänheten behöfver penningar, dels därför att allmänheten blir uppskrämd. Om nu banken häftar för en mängd sådana förbindelser, som kunna utsätta banken för en sådan påtryckning, är det uppenbart, att bankens förmåga att med den nödiga auktoriteten och kraften gripa in, när krediten på andra håll brister, skall blifva försvagad. Och för att denna riksbankens förmåga icke vid sådana tillfällen möjligen skall utsättas för ett dylikt försvagande, vill jag, äfven af detta skäl, icke gerna vara med om en sådan rättighet, som utskottet föreslagit, hvarför jag för min del yrkar bifall till reservationen.

Herr Philipson: Utskottets ärade ordförande har tillräckligt gifvit tillkänna, hvarför han och flere af utskottets ledamöter jemte honom icke kunnat lemna sitt bifall till det förslag, som majoriteten i utskottet i denna punkt har beslutat. Och de fleste öfriga talare här i kammaren hafva så tydligt och klart angifvit skälen, hvarför detta utskottets förslag, om det af Riksdagen skulle blifva antaget, omöjligt

Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

kan anses lända till lycka och båtнад vare sig för centralbanken eller landet. Endast en ärad talare har ansett, att denna rättighet kunde medgifvas riksbanken, och han har anfört att, ehuru riksbanken hittills haft medel på deposition och upp- och afskrifningsräkning mot godtgörelse af ränta, har beloppet icke uppgått å dessa inlåningsräkningar till mer än cirka 8 millioner kronor. Jag beder då att till de många skälen, som af föregående talare här anförts för yrkande om afslag å utskottets hemställan i denna punkt, få lägga ännu ett. Det är nemligen beträffande dessa 8 millioner kronor icke så mycket fråga om sjelfva beloppet och dess större eller mindre siffra — denna har föga att betyda — men för mig är det deremot alldeles klart, att denna punkt är alldeles oantaglig, om man tänker på den verksamhet, centralbanken bör utöfva, och äfven besinnar, huru en sådan inlåningsrörelse skulle verka på den åsyftade regleringen af penningväsendet och alla förhållanden med våra finansiella angelägenheter inom landet, sedt i stort. Det är herrarne icke obekant, att bankernas verksamhet, deras afkastning, de enskildas såväl som aktiebankernas, icke är grundad på och beroende af endast egna kapital och reservfonder. Nej, egna kapital och fonder äro rent af obetydliga i förhållande till rörelsen. Utan hvad grunda de hufvudsakligen rörelsen och vinsten på? Jo, mine herrar, de grunda dem på att söka skaffa sig och hafva så mycket inlånta penningar som möjligt, och att sedan kunna på fördelaktigaste sätt placera dessa af dem sjelfva upplånta penningar. Huru går det då till att få dessa inlån? Jo, i hvarje tidning finnas annonser, som inbjuda allmänheten att hos bankerna insätta penningar, hvilka mottagas på deposition eller upp- och afskrifningsräkning, och man äflas att draga till sig penningar och gör, för att åstadkomma detta, depositionsriantan så hög som möjligt, ty man vet, att åtminstone någon marginal finnes mellan inlånings- och utlåningsriantan, om den äfven ofta är ganska liten, och för hvarje marginal som finnes, uppstår dock för bankerna någon förtjenst; ty ju mer en bank kan låna upp, desto mer blir den i stånd att låna ut, och alla andra banker än riksbanken äro hänvisade att åt sina delegare skaffa en del af vinsten på detta sätt. Så länge riksbanken tager emot penningar på deposition, om äfven mot lag ränta, är det nödvändigt för de enskilda bankerna att hålla hög depositionsränta, emedan hvar och en vet, att riksbanken är det säkraste ställe, der man kan lemna sina penningar och att man sålunda går dit med dem, om man icke erhåller afsevärdt högre ränta af andra banker. Man lemnar dem icke annorstädes eller mångentädes, om man icke får en godtgörelse eller kompenstation, och den ligger i den högre rantan. Huru ställer sig nu för närvarande förhållandet? Jo, då riksbanken gifver på deposition $2\frac{1}{2}$ procents ränta, gifva alla andra banker $3\frac{1}{2}$ procent. Der är beviset för att riksbanken icke behöfver täfla med andra banker i räntesatser för inlån och icke bör suga till sig penningar, ty derigenom att den tager emot penningar på deposition mot ränta, ökar den sträfvandet hos de andra bankerna att få så mycket som möjligt på deposition, och för att häri lyckas, måste de gifva så hög inlåningsränta som möjligt. Men gifver man hög inlåningsränta, kan man icke annat än taga hög utlåningsränta, för så vidt affären skall gå med förtjenst. Då frågas: skall mau i vårt

land, i stället för att sträfva efter att få räntan för våra industriers och näringsars behof sådan, att den mer och mer blir till bättnad för dem och allmänheten — det vill säga låg — vidtagna åtgärder, som tvifvelsutan skapa en hög inlåningsränta, hvilken ovedersägligen i sin ordning åstadkommer höjd utlåningsränta? Vill man komma till det lyckliga resultat, att räntan hos oss allt fortfarande går nedåt, ja, då bör man förhindra, att riksbanken konkurrerar med de andra bankerna, synnerligen genom att taga inlån och betala ränta för dessa och derigenom tvingar dessa banker att höja sin ränta för sina försträckningar till allmänheten.

Jag anhåller om afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Asker: Då jag tillhör reservanterna inom denna kammare, tillåter jag mig yttra några ord i föreliggande fråga.

När lagförslaget föredrogs inför Kongl. Maj:t, yttrade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, bland annat: »Jag anser mig icke ega anledning att frångå den mening, att riksbanken, då den får all sedemission på sig öfverflyttad, icke bör låna in penningar mot ränta; och jag förmenar fortfarande, att denna bestämmelse är af den vikt att den bör inrymmas i riksbankslagen.» Denna princip, som jag för min del anser fullt riktig, har genom den förseglade sedeln inom utskottet kullkastats. Men om man besinnar, att riksbanken, derest lagen antages, blir ensam sedelutgifvande bank inom landet, och att denna sedelutgifning belöper sig ända till 140 millioner, utan att riksbanken behöfver erlägga ett öre i skatt för sin rörelse eller för sedelutgifningen, tror jag för min del, att vinsten blir så stor, att det ingalunda bör från riksbankens sida ifrågasättas att jemväl hafva någon inkomst af medel, som insätts på deposition eller giro. Jag får på denna grund och de i reservationen i öfrigt anförda skäl instämman med den förste talaren och hemställa om bifall utskottets förslag i 16 §, dock med uteslutande af sista momentet i paragrafen.

Herr Forssell: Jag tror mig i mitt föregående anförande icke hafva gjort mig skyldig till att hafva sagt ett enda ord, som skulle kunna ingifva kammaren den tanke, att jag hyser någon annan mening om hvad en centralbank bör göra uti ifrågavarande fall, än min högt ärade vän på stockholmsbanken. Jag instämmer med honom till fullo i den öfvertygelsen, att en centralbanks-styrelse i allmänhet icke bör befatta sig med att upplåna medel mot ränta, men jag kan deraf icke draga den slutsatsen, att det bör genom en riksbankslag förbjudas den, att någonsin gifva ränta på insatta penningar, ty förhållanden kunna förekomma, da det kan vara tillåtet och nödvändigt äfven för den, att undantagsvis bevilja en sådan räntegodtgörelse. Det är endast derför som jag anser, att lagen icke bör absolut förbjuda, hvad det sunda förnuftet i alla fall i regeln kommer att förhindra herrar bankofullmäktige att göra.

Min ståndpunkt i denna fråga är, såsom jag nyss antydt, helt enkelt den, att man gör sig alldeles onödiga bekymmer, då man föreställer sig, att en centralbank med sedelmonopol dessutom skall till-

Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

välja sig hela landets lånerörelse. Man uppskrämmer sig med inbillningen, att bankofullmäktige skulle komma att draga till sig alla de millioner, som nu flyta in till de andra bankerna och sålunda uppsvälja all annan bankrörelse i riket. Denna fruktan är, enligt min tanke, fullkomligt ogrundad och har icke det ringaste stöd i verkligheten. Förhållandet är, att för närvarande lånar riksbanken knappt 1 procent af det kapital, som ingår i bankerna på deposition och upp- och afskrifning, och när riksbanken genom ökad sedelutgifningsrätt blir ännu mera mättad med tillgångar till utlåning, kommer den naturligtvis att hafva rum för en mycket mindre inlåning. Jag tror därför, att vi icke böra, gent emot Andra Kammaren, hålla på denna punkt såsom något oundgängligt vilkor för att erhålla en betryggande banklag.

För öfrigt vill jag, eftersom talaren på stockholmsbanken framhöll faran för riksbanken af att vara öfverlastad af depositioner, derutinnan att insättarne skulle vid kriser rusa till för att taga ut medlen, blott erinra, att erfarenheten har visat raka motsatsen. Vid kriser strömma de, som disponera kontanter, till riksbankens luckor, icke för att taga ut, utan för att sätta in sina medel. Så har det visat sig vid hvarje kris, enär förskräckelsen företrädesvis riktat sig mot enskilda banker och aktiebanker. Man har då gått till riksbanken för att få sina penningar deponerade der.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på godkännande af den föreliggande paragrafen och vidare derpå att paragrafen skulle godkännas med uteslutande af sista stycket; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

17—22 §§, III kapitlets öfverskrift samt IV kapitlet.

Godkändes.

27 §.

Herr Boström, Filip: I det kongl. förslaget föreligger en bestämmelse om, att ett arfvode för den af Konungen utsedde ordföranden skulle i lag stadgas. Utskottet har ansett, att en sådan bestämmelse icke bör i lagen ingå, utan att det vore tillräckligt, att den intoges i reglementet. Men då man kan befara, att en sådan aflöning skulle kunna, under oroliga tider och vid sådana tillfällen, då Riksdagen af en eller annan anledning kunde vara missnöjd med den af Konungen invalde ordföranden i riksbanken, blifva föremål för gemensam votering, och då man kunde tänka sig, att beloppet blefve så nedsatt, att det vore omöjligt för den af Konungen utsedde personen att fungera såsom bankens ordförande, har jag, för min del, jemte flere af kammarans ledamöter inom utskottet ansett, att i lagen bör ingå en bestämmelse, att arfvode till denne ordförande skall utgå med ett visst belopp. Men då enligt Kongl. Maj:ts förslag arfvodet skulle utgå med ett belopp, som med hälften öfverstiger hvad en hvar af de öfrige full-

mägtige eger uppbära, hafva reservanterna, som funnit, att ett sådant förslag icke under några vilkor skulle komma att af Andra Kammaren accepteras, enat sig om det förslag, att man borde sätta denna aflöning i öfverensstämmelse med de belopp, som af Riksdagen kommer att för öfrige fullmäktige bestämmas. Det är med anledning deraf jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag i nu föredragna § 27, med följande tillägg: »Ordföranden, som icke bör utöfva annan befattning inom riksbankens styrelse, åtnjuter af riksbankens medel ett årligt arvode till belopp lika med det enhvar af de öfrige fullmäktige i denna sin egenskap eger uppbära enligt af Riksdagen fastställd aflöningsstat.»

*Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr vice talmannen yttrade, att i afseende på den föredragna paragrafen endast yrkats, af herr *Boström, Filip*, att densamma skulle godkännas med tillägg af ett nytt stycke, så lydande: »*Ordföranden, som ej må utöfva annan befattning inom riksbankens styrelse, åtnjuter af riksbankens medel ett årligt arvode till belopp lika med det en hvar af de öfrige fullmäktige i denna sin egenskap eger uppbära enligt af Riksdagen fastställd aflöningsstat.*»

Sedermera gjordes propositioner, först på paragrafens antagande enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

28 §.

Herr Asker: Den motivering, som utskottet åberopar för den föreslagna redaktionsändringen i den nu föreliggande paragrafen, är af följande lydelse: »Som 72 § regeringsformen och 73 § riksdagsordningen, med den lydelse de hafva i nyssberörda hvilande grundlagsförslag, innehålla allt hvad utskottet anser böra stadgas om utseende af fullmäktiges suppleanter samt dessas tjänstgöring, har utskottet ansett, att i denna lag endast bör hänvisas till nämnda grundlagsstadganden. Att suppleanterna fortfarande, som hittills, böra inträda i tjänstgöring i den ordning, som vid valet blifvit bestämd, synes icke behöfva särskildt föreskrifvas.» Går man nu till grundlagsförslaget åberopade tvenne paragrafer i regeringsformen och riksdagsordningen, så innehålla dessa väl, att fullmäktige för riksbanken skola vara 7, af hvilka Konungen förordnar en jemte en suppleant, samt de öfrige 6 fullmäktige jemte 3 suppleanter för dem väljas af Riksdagen. Men då deraf icke framgår lika tydligt, som i Kongl. Maj:ts proposition till den föreliggande lagen, att den af Konungen utsedde suppleanten skall inträda såsom fullmäktig vid förfall för den af Konungen utsedde ledamoten och då man kan tänka sig, att fullmäktige — utan ett dylikt stadgande — vid förfall för den af Kongl. Maj:t tillsatte ledamoten i riksbankens styrelse, skulle kunna inkalla någon af de öfrige af Riksdagen valda fullmäktige, har jag ansett det vara af vigt, att en klar och tydlig bestämelse måtte inrymmas i sjelfva banklagen, och på denna grund

Förslag till lag för jag värdsamt hemställa om bifall till den föredragna punkten, sådan den finnes affattad i Kongl. Maj:ts proposition.

(Forts.)

Herr Törnebladh: Grundlagens stadgande i detta fall är fullt klart. Det återfinnes i 72 § regeringsformen. Jag menar nu de nya grundlagsstadgandena, ty det är ju under förutsättning af bifall dertill, som vi afhandla denna fråga. Der talas om den af Konungen valde ordföranden och suppleant för den af Konungen valde ledamoten. I 73 § riksdagsordningen heter det: »På samma gång och på lika sätt som fullmäktige och revisorer enligt föregående två §§ utses, tillsätts jemväl suppleanter att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställen, nemligen för fullmäktige i riksbanken tre, för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes tre och för hvarje års revisorer åtta». Icke annat än jag kan förstå är grundlagens stadgande härvidlag fullt klart. De tre suppleanter, som utses af Riksdagen, äro utsedda att träda i stället för de sex af Riksdagen utsedda ledamöterna, när förfall inträffar för dem. Det behöfves derfor icke att banklagen supplerar grundlagen. Utskottet har också ansett det vara onödigt att här i lagen bestämma något särskildt, då grundlagens stadgande är fullt klart.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr vice talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af den nu föredragna paragrafen samt vidare derpå att kammaren skulle godkänna motsvarande paragraf af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

29—37 §§.

Godkändes.

38 §.

Herr statsrådet Annerstedt: Utskottet har här föreslagit en omredaktion af sista punkten i paragrafen, hvilken synes förestafvad af en väl långt gången misstro — om jag så får uttrycka mig — emot Kongl. Maj:t. Den kongl. propositionen innehåller det stadgande, att Kongl. Maj:t icke kan och icke bör promulgera hvad som finnes stridande emot gällande lag. Skulle nu, emot förmodan, Riksdagen vid en gemensam votering i sitt reglemente intaga ett stadgande, som är stridande emot denna lag, så bör, efter vanliga grunder, följden deraf blifva, att det lagstridiga reglementet icke kan promulgeras af Kongl. Maj:t. Detta uttalas af lagförslaget, och dermed har det icke gjort annat än gifvit ett särskildt uttryck åt en, så vidt jag vet, allnänt gällande regel. Af någon anledning har det särskilda utskottet ansett ett sådant stadgande, förmodar jag, icke opportunt, ty jag tviflar på, att stadgandet i och för sig sjelft kunnat anses vara origtigt. För att ersätta detta har man insatt i den föreslagna lagen bestämmelsen, att reglementet skall upprättas i så noggrann öfverensstämmelse med hvad

i denna lag är stadgadt, att i detsamma icke får intagas någon be-^{Förslag till lag} stämmelse, som är mot lagen stridande, hvilket stadgande är en fullt ^{för Sveriges} sjelfklar sak. Nu är det naturligtvis rätt svårt för en utom utskottet ^{riksbank.} varande ledamot af kammaren och för Kongl. Maj:t att bedöma i hvad mån omsorgen om lagens framgång betingat detta förslag till ändring i Kongl. Maj:ts proposition. Vid sådant förhållande finner jag det icke vara skäl att, åtminstone förr än ett bestämdt uttalande från utskottets ledamöter egt rum, framställa något yrkande, utan jag fäster endast kammarens uppmärksamhet på det mindre formellt rigtiga i utskottets ändringsförslag.

(Forts.)

Herr Moberg: Såsom kammaren behagade finna, har jag reserverat mig emot utskottets betänkande i denna paragraf af den orsak, att utskottet icke velat upptaga bestämmelsen i den kongl. propositionen derom, att riksbankens reglemente skall efter undergången pröfning, huruvida detsamma vore med banklagen öfverensstämmande, af Kongl. Maj:t till efterrättelse kungöras. Det har synts mig uppenbart, ur konstitutionel synpunkt, att ett reglemente, som är underordnad den af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftade lagen. för sin giltighet måste förutsätta en pröfning af de båda statsmagter, som stiftat den lag, på hvilken reglementet skall grundas, enär det annars skulle kunna inträffa, att reglementet varder stridande emot lagen, och den ena statsmagten sålunda beredes tillfälle att genom ensidigt öfvergrepp eludera lagen. Nu är det visserligen sagdt, att reglementet skall upprättas i noggrann öfverensstämmelse med hvad i lagen är stadgadt, så att i detsamma icke får intagas någon bestämmelse, som är mot lagen stridande. Ja, det är godt och väl; men om så icke sker, vare sig afsigtligt, såsom man kan tänka sig i upprörda tider, eller oafsigtligt, genom förbiseende, så skulle Kongl. Maj:t stillatigande få åse, hurusom en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag genom Riksdagens åtgörande varder öfverträdd. Ett sådant åsidosättande af Kongl. Maj:ts magt synes mig icke blott något betänkligt i principiellt hänseende, utan skulle äfven i praktiskt hänseende kunna medföra vådor af oberäknelig art.

Man må tvista om hvar Kongl. Maj:ts lagstiftningsrätt skall börja och sluta, det hör till de konstitutionella spörsmålen. Men att åt Kongl. Maj:t inrymma en lagstiftningsrätt gemensamt med Riksdagen, och på samma gång medgifva Riksdagen att genom ett särskildt reglemente, hvarmed Kongl. Maj:t icke har att befatta sig, eludera denna lag, det synes mig vara en alltför betänklig väg att anvisa för dem, som i de konstitutionella formerna endast se ett besvärligt band men icke en behöflig garanti. Det må nu vara sant, att svårigheter kunna uppstå, om reglementet så sent inkommer till Riksdagen, att detsamma icke under pågående riksdag kan varda underkastadt Kongl. Maj:ts pröfning, men då nu en sådan bestämmelse finnes, som föreslagits af Kongl. Maj:t, att reglementet skall prövas af Konungen, så måste det, enligt min tanke, aligga bankoutskottet, att så tidigt inkomma med förslag till reglemente, att detsamma kan prövas af den pågående Riksdagen och varder underställt Kongl. Maj:t, som då icke lär underlåta att meddela Riksdagen sitt beslut, medan Riksdagen är samlad.

Förslag till lag för Sveriges riksbank. (Forts.) Under inga förhållanden synes mig svårigheten i nämnda hänseende berättiga till efterskänkande af en så vigtig konstitutionel garanti, som den ifrågavarande.

Jag tager mig därför friheten yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Törneblad: Den föregående talaren har ganska riktigt gifvit det föreslagna stadgandet den portée, som det i sjelfva verket skulle få. Han har nemligen om det begagnat orden: att reglementet skall underställas Kongl. Maj:ts pröfning. Det står icke i det kongl. förslaget och det har icke varit meningen, utan meningen har varit den, att promulgationen måste förutsätta, att det icke skall vara något i reglementet, som strider emot lagen. Det är icke fullkomligt det-samma som ett underställande.

Om man således fattar det kongl. förslaget så, som de uttryck, hvilka derom nu blifvit begagnade, angifva, så finna herrarne mycket väl, att man här har den rikaste anledning till en konstitutionel konflikt, som kan upprepas vid hvarje riksdag, då någon ändring i lagen kan varda antagen.

Denna fråga är ganska gammal. Redan nu finnes en banklag, och i den är ett stadgande i 7 § inryckt, som motsvaras af hvad utskottet här föreslagit, dock icke så uttryckligt och bestämdt sagdt som här.

Jag skall tillåta mig att tala om ett stycke ur våra ständsriksdagars historia, nemligen just huru detta stadgande tillkom. Det tillkom vid 1828—1830 årens riksdag, och då stod det ifrågavarande stadgandet icke från början i sammansatta utskottets förslag till 7 § i lagen för Rikets Ständers bank af år 1830, hvilken är civillag i motsats mot denna, som icke är civillag, utan är, såsom jag nyss nämnde, ett mellanting mellan civillag och ekonomisk lag, hvilket grundlagen ännu inte tydligt definierat. I denna lag stod det uttryckligen, att den icke skulle få ändras annat än i den form, som för civillag är föreskrifven, nemligen efter 87 § 1 mom. regeringsformen. Utskottet föreslog första gången blott det, att lagen icke skulle få ändras på annat sätt. Det blef återremiss. Utskottet föreslog det andra gången, men i stånden antogs ett tillägg, i ridderskapet och adeln på yrkande af herr Skogman och utan diskussion, nemligen att reglementet skulle upprättas i noggrann öfverensstämmelse med lagen, hvarigenom man menade sig hafva lagt in tillräckligt i banklagen för att förekomma, att reglementet skulle innehålla något stridande emot lagen. Det togs, som sagdt, i ridderskapet och adeln utan diskussion vid sjelfva plenum, men i borgareståndet förekom en stunds diskussion, som var intressant därför, att den lemnade ett bidrag till frågans utredning. Det anmärktes af en ledamot i borgareståndet, att reglementet innehåller dels sådana bestämmelser, som icke behöfva promulgeras, och dels sådana, som skulle behöfva promulgeras därför, att de beröra allmänhetens rätt. När sedermera år 1834 denna fråga kom upp igen, innehöll det hvilande grundlagsförslaget, bland annat, följande. Jag skall läsa upp det för att visa, att redan då denna fråga var på tal och huru den bedömdes af Rikets Ständer. Den 72 § skulle lyda: »Sveriges rikets bank, för alltid skild från rikets statsverk, vare under Konungeus och riksens

stånders gemensamma garanti, men under riksens ständers egen vård, ostörd förvaltd af de fullmäktige, hvarje stånd dertill förordnar, efter de lagar och stadganden för banken och dess rörelse, hvilka nu äro gällande, eller af Konungen och riksens ständer gemensamt varda stiftade. Dock ege riksens ständer, som genom sina fullmäktige tillsätta tjänstemän inom banken, att allena fastställa reglementen för bankens inre förvaltning och arbetssätt samt för dess tjänstemäns befordringar och aflöningar. I öfverensstämmelse med ofvan åberopade lagar och stadganden ege banken allena rätt att utgifva sedlar eller myntförskrifning, hvilka må lika med mynt i riket erkännas, och skola af banken med mynt efter deras lydelse inlösas. Öfver användandet af bankens årliga behållna vinstmedel ege riksens ständer att allena besluta, så framt dessa medel ej till bibehållande af bankens grundfond eller till dess förstärkning af Konungen prövas erforderliga.»

Förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Detta grundlagsförslag, som innehöll en starkare bestämmanderätt för Konungen, föll i Riksdagen på två ständs beslut och, om man sammanräknar röstetalet, om jag mins rätt med 312 mot 277. När det icke då gick att få in denna starkare bestämning i afseende på rätten att pröfva reglementet, tro herrarne verkligen, att i våra dagar det skulle kunna gå? Och om det ginge, skulle det helt säkert framkalla konstitutionella konflikter af högst betänkelig art. — Om i reglementet skulle införas någonting, som är stridande emot lagen, så hafva vi först och främst utskottet, sedan kammaren och så talmannen, som möjligen kan vägra proposition och i sådant fall slutligen konstitutionsutskottet, som kan afgöra saken.

Anse herrarne icke, att i riksdagsformerna finnes tillräcklig garanti för att det icke skall i reglementet komma in någonting, som är stridande emot lagen, så kan ju den föreslagna bestämmelsen ditsättas, men sättes den in, så kunna herrarne vara säkra på, att hela förslaget faller och blir till ingen nytta. Jag tror icke att Kongl. Maj:ts förslag i och för sig borde vara farligt, men det innehåller, som sagdt, fröet till en konstitutionel konflikt, som helst bör undvikas.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr vice talmannen i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af den föreliggande paragrafen samt vidare derpå att kammaren skulle antaga motsvarande paragraf af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr vice talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Törneblad* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 38 § i särskilda utskottets förslag till lag för Sveriges riksbank, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Förslag till lag för Sveriges riksbank. Vinner Nej, godkännes motsvarande paragraf af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.

(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 59.

Öfverskriften till V kap. samt 39 och 40 §§.

Godkändes.

41 §.

Herr Sandberg: Jag har icke begärt ordet för att yttra mig vare sig för eller emot de nu föreslagna förmånerna för de enskilda bankerna under en viss öfvergångstid, i synnerhet som jag tror, att dessa förmåner aldrig komma att af medkammaren bifallas, men jag har begärt ordet för att uttala min bestämda öfvertygelse, att de många personer inom och utom Riksdagen, som invaggat sig i den föreställningen, att denna bankreform, om den genomföres, skulle väsentligen öka riksbankens inkomster, fullkomligt misstagit sig. Om också riksbankens inkomster efter denna bankreforms genomförande skulle i någon mån växa, kommer denna tillväxt ingalunda att motsvara hvad kommuner, enskilda och ej minst statsverket derpå komma att förlora. Jag har intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning godkände kammaren den förevarande paragrafen.

42 och 43 §§, öfverskriften till VI kap. samt rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Med godkännande af den i utskottets hemställan intagna förutsättning förklarades utskottets hemställan i öfrigt besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af utskottets förslag till lag för Sveriges riksbank.

Punkten 2.

Herr Boström, Filip: Min uppmärksamhet har blifvit af talmannen fäst derpå, att, när nu kammaren för sin del antagit en lag, som icke står i full öfverensstämmelse med det af Kongl. Maj:t framställda förslaget, och derigenom den förutsättning, som föreligger i Kongl. Maj:ts förslag, blifvit ändrad, en annan lydelse af klämman i denna punkt måste antagas för att förekomma oegentlighet, och jag tillåter mig därför anhålla, att kammaren ville i anledning af den nu

föredragna lagen besluta, att Riksdagen — under förutsättning af Kongl. Maj:ts bifall till en med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 10 och i ämnet väckta motioner af Riksdagen för dess del antagen lag för Sveriges riksbank — måtte för sin del antaga en lag med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock angående forum för riksbanken, af enahanda lydelse som Kongl. Maj:ts härom framlagda förslag, äfvensom att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition n:o 28, så vidt angår deri intagna förslag till ansvarighetslag för fullmäktige i riksbanken och till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren det i afseende å förevarande punkt framställda yrkandet, att Riksdagen — under förutsättning af Kongl. Maj:ts bifall till en med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 10 och i ämnet väckta motioner af Riksdagen för dess del antagen lag för Sveriges riksbank — måtte för sin del antaga en lag med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock angående forum för riksbanken, af enahanda lydelse som Kongl. Maj:ts härom framlagda förslag,

äfvensom att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition n:o 28, så vidt anginge deri intagna förslag till ansvarighetslag för fullmäktige i riksbanken och till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 22 och 23 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om beräkning i vissa fall af tid, som afses i förordningen angående patent, i lagen om skydd för varumärken och i lagen om skydd för vissa mönster och modeller, samt

n:o 49, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till viss ändring i förordningen angående in-teckning i fast egendom m. m., biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 22 och 23 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 50, i anledning af väckta motioner om lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsaftal och om slitaude af tvister mellan arbetsgifvare och arbetstagare genom skiljemän.

Om lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsaftal m. m.

Horr Ljungberg: Då utskottet i viss mån gått mina önsknin-gar till mötes, ber jag endast att få med några få ord framlägga skälen, hvarför jag väckt denna motion och hvarför jag ansett kraftigare åtgärder nödvändiga. Hvar och en känner, hvilka ofantliga förluster strejkerna medföra för både arbetsgifvarne och arbetarne. Såsom exempel derpå vill jag blott anföra, att den bekanta stora strejken i Ham-

Om lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsafstal
m. m.

(Forts.)

burg i början af detta år medförde för arbetsgifvarne en förlust af 50 millioner mark och att till en början 10,000 och sedermera i slutet ända till 17,000 hamnarbetare, som ingått i denna strejk, ledo stor nöd samt till sist, utan att hafva haft den minsta fördel af densamma, måste ingå på sina förra lönevillkor, då likväl en stor del af deras platser voro upptagna af andra. Det är af särskildt skäl jag ansett nödigt att väcka denna motion och det är, att en stor olycka kan en dag utbryta öfver hela samhället, om det skall gå an att utan ansvar inställa arbetet inom vissa yrken, såsom t. ex. brandcorpsen, vattenledningsverket, gasverket, renhållningsverket o. d. Jag har trots, att några bestämmelser i detta fall skulle redan nu vara nödiga, desto hellre som här förestår en stor internationel exposition, under hvilken vi kunna bli öfverraskade af ganska svåra fataliteter från arbetarnes sida, oss till skada och kanske hela nationen till skam. Det är naturligt, att många meningar kunna göra sig gällande i detta fall och att delade tankar kunna uppstå i en så kinkig fråga. Jag har också haft personlig erfarenhet deraf. Det torde icke vara obekant för många här närvarande, hurusom vissa arbetarefackföreningar afåtit adresser och fattat resolutioner i anledning af strejkmotionerna, och af dessa resolutioner och adresser har äfven jag fått del. Det är åtminstone tre som kommit mig till handa och hvarti man betygar mig sin missaktning och uttalar sin bestämda förkastelsedom öfver motionerna och motionären — allt undertecknad »med all högaktning». Det icke minst lustiga i adresserna är det, att alla äro ense om just det förslag, som jag väckt, men som de tydligen icke läst, nemligen att biäta medlet till afvärjande af de olyckor strejkerna medföra skulle vara att uppätta skiljenämnder. Detta hafva de icke sett, utan de sluta alltid med att sådana skiljenämnder skulle vara det rätta medlet och icke något annat, hvarvid dock uti en resolution tillägges, att dessa nämnder borde utses af »arbetsgifvarnes och arbetarnes organisationer». Det skulle kunna vara hårdt för mig att mottaga sådana skrivelser, då säkerligen ingen af de nuvarande s. k. arbetarevännerna sträfvat och verkat så mycket för arbetarne som jag gjorde i yngre år, då jag redan på 60-talet upprättade ett »sällskap för arbetareföreningars befrämjande», under hvars tillvaro jag både höll föredrag och utgaf flera små skrifter till arbetarnes förmån, såsom t. ex. om arbetarebostäder, om associationsväsendet bland arbetare, om folkbanker o. s. v., hvarjemte jag, år 1870, anordnade det första nordiska arbetaremötet. Men jag får trösta mig dermed, att från andra sidan äfven uttalanden af annan art kommit mig till handa och det af ett större antal, nemligen sex handtverks- och fabriksföreningar, deribland äfven från Stockholm och Norrköping, hvarti man betygar sin stora tillfredsställelse med de väckta motionerna och önskar framgång åt dem. Jag skulle gerna velat, att utskottet hade likaledes understödt dessa motioner, men det har icke gjort det, och jag vill icke neka, att det dertill icke saknat alla skäl, emedan frågan verkligen är så invecklad, att den väl kan behöfva en fullständigare utredning. Då nu endast Kongl. Maj:t kan åstadkomma en sådan, vill jag inskränka mig till att förena mig i utskottets hemställan i detta fall.

Herr Tamm, Hugo: Det lider intet tvifvel, att det ärende, som här är berördt, är ett ondt, hvaraf hela samhället lider. Det är alldeles säkert, att äfven detta onda till stor del är beroende af utom arbetarekretsarna uppkomna förhållanden, d. v. s. att det fins personer, som på allt sätt försöka att öka det missnöje, som de kunna finna i dessa klasser. Det är ej heller tvifvel om, att när man resonnerar med arbetarne sjelfva i dessa frågor, man ofta får det svaret, att olyckan härvidlag är den, att »vi, som sitta med hustrur och barn, tvingas att deltaga i strejker, som för oss äro så förlustbringande, därför att vårt handlingssätt bestämmes af en majoritet, som icke har något annat än sig sjelf att ansvara för». Det är därför, med fullt erkännande af den nu föreliggande frågans vikt och allvar, som jag dock icke kan gå med på lagutskottets förslag. Det är här tre motioner, som lagutskottet behandlat. Angående den första motionen förklarar lagutskottet, att det icke kan förorda hvad herr Ljungberg i densamma föreslagit, nemligen en utsträckning af ett stadgande i legostadgan, »hvilket torde kunna anses som temligen föråldradt». Der saknar således Kongl. Maj:t den allra ringaste fingervisning i hvad syfte ett lagförslag skall utarbetas. Gå vi till herr Ljungbergs andra motion, förklarar utskottet lika bestämdt i afseende på dessa skiljedomstolar, att »utskottet hyser den åsigt, att skiljemannainstitutet, hvilket för öfrigt icke torde hafva omfattats med det förtroende eller visat sig medföra den praktiska nytta, som man vid stiftandet af gällande lag om skiljemän förväntat, icke bör påtvingas de parter, som icke äro ense om att anlita denna utväg». Och slutligen förklarar utskottet de af motionären antydda särskilda bestämmelserna vara dels för stränga, dels skäligen opraktiska. Der saknar återigen Kongl. Maj:t all fingervisning om i hvad riktning ett nytt lagstadgande skall gå. På samma sätt i afseende på herr Jakobsons motion yttrar utskottet, att det »icke delar hans åsigt, att det skadestånd, som kan ådömas den, hvilken utan skäl brutit ett arbetsaftal, bör förvandlas till allmänt arbete». Således har utskottet, så vidt jag kan se, förkastat alla de positiva yrkanden, som i detta fall äro gjorda, och slutar med att säga, att utskottet dock anser, att någonting bör göras. När icke en enda af de utaf motionärerna framställda förslagen vunnit utskottets godkännande och utskottet sjelft, såsom helt naturligt är, stått inför den svårigheten att icke heller kunna gifva någon anvisning, synes det mig väl hårdt att på så, om jag får säga, lösa grunder öfverlemnna åt Kongl. Maj:t att göra lagförslaget. Jag kan icke underlåta att uttala såsom min åsigt, att det i detta fall varit rimligare, om lagutskottet hade remitterat hela motionen till *uppfinnareföreningen* än till Kongl. Maj:t. På dessa grunder anhåller jag om afslag på utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Det är alldeles såsom herr Tamm påpekat, att utskottet utan att kunna angifva några positiva grunder, hvarpå en lagstiftning i detta ämne skulle kunna byggas, tillstyrkt en skrivelse, och jag erkänner, att detta icke är enligt med hvad Riksdagen i allmänhet brukar göra. Inom utskottet var jag också emot denna skrivelse, då det icke kunde gifvas upp något skäl för densamma, men jag har icke reserverat mig. Jag tillåter mig emellertid påpeka, att

Om lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsaftal m. m.

(Forts.)

Om lagstift-
ningsåtgärder
till skydd för
arbetsaftal
m. m.

(Forts.)

kammaren helt nyligen beslutit en skrivelse till Kongl. Maj:t, ehuru utskottet som skäl för sitt afstyrkande anförde, att man icke kunde säga, på hvad sätt frågan kunde lösas. Det var frågan om skiljandet af den kommunala beskattningen från den allmänna bevillningen. Den nu föreliggande frågan är väl dock lika viktig som den nyssnämnda, och det synes mig således vara fullkomligt samma skäl i detta fall för aflåtande af en skrivelse. Herr Tamm erkände också, att frågan kräver sin lösning och att något behöfver göras. Vid sådant förhållande tror jag, att kammaren kan i öfverensstämmelse med den praxis, som nyss gjort sig gällande, godkänna den af utskottet föreslagna skrifvelsen.

Herr Nyström, Carl: Ja, visst är det bedröfligt, att icke Riksdagen skall kunna angifva någon utväg för ordnandet af detta ärende och för att få en lösning på den samhällsgåta, som för hvarje dag som går, blir allt mer och mer invecklad, men detta är icke något skäl att förkasta lagutskottets förslag. Utom de skäl, som af utskottets ordförande anförts för bifall, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på det betänkliga i den tydning, som ett sådant afslag skulle komma att få. Öfver hela landet bland alla de jäsande element, som tagit strejkrörelsen om hand, skulle det naturligtvis öfversättas i den form, att Första Kammaren icke vill hafva något att göra med sådana åtgärder, som äro rigtade mot strejkoväsendet, och jag öfverlemnar till herrarne sjelfva att pröfva, huruvida det vore nyttigt, riktigt och klokt, om dessa oroliga element finge ett sådant intryck af ärendets behandling i denna kammare.

Herr Törneblad: Jag hade icke tänkt att taga till ordet i denna fråga, och jag skall icke heller blifva mångordig.

Jag kan dock icke underlåta att fästa uppmärksamheten på att, när Riksdagen aflåter skrivelser till Kongl. Maj:t, bör den också enligt den åsigt, jag för min del vid flere tillfällen uttalat, och hvilken icke torde vara så oberättigad, kunna något så när angifva i hvad riktning de åtgärder böra gå, hvilka man med skrifvelsen åsyftar, eller åtminstone göra ett försök att anvisa något botemedel mot det onda, hvilket man önskar afhulpet. Det är mycket sant, att det, hvarom här är fråga och hvarutaf vi lida, är ett svårt samhällsöndt, och ingen kan högre än jag önska, att något sätt finnes, hvilket derpå kunde råda bot, men jag kan icke finna, att det är fullt riktigt eller ens klokt att, när det gäller en sådan lifsfråga som denna, skriva till Kongl. Maj:t utan att på något sätt angifva i hvad riktning frågans lösning borde gå.

Jag instämmer därför med herr Tamm i hans yrkande.

Herr Ljungberg: De skäl, hvilka herr Tamm anført emot aflåtande af skrivelse i ämnet, synas mig alldeles icke kunna gälla för denna kammare. Man har ju här icke länge sedan, på grund af en fråga, som var lika litet utredd och knappast mera viktig än denna, nemligen skogsfrågan, der ingen visste hvad man skulle föreslå eller hvad som skulle göras, ändock begärt en underdånig skrivelse, hvilken

i sin ordning sedermera föranledde nedsättande af en komité för frågans behöriga behandling.

Om någonsin det erfordras en sådan utredning af Kongl. Maj:t, vore det väl just i afseende på denna fråga; ty det är väl klart, att hvilka motionärer, som än här må framkomma med något förslag, kan ett sådant icke tillvinna sig Riksdagens bifall, enär de helt naturligt sakna tillräckligt materiel för frågans fullständiga utredning.

I utlandet arbetar man mer och mer på åstadkommande af ett bättre resultat, alldenstund man fruktar för de svåra följderna af det närvarande tillståndet. I England t. ex. har parlamentet under förra året beslutit en lag — »Conciliation Act» — genom hvilken handelsministern erhållit rätt till intervention i sådana strider. Denna lag visar sig redan ha en utmärkt verkan. I en nyligen förekommen stor strid emellan jernvägsbolaget »London and North—Western» och dess arbetare, vände sig båda parterna till handelsministern (Ritchie); och han lyckades äfven dem emellan mäkla fred. I Hamburg har efter den stora strejkens slut senaten nedsatt en komité för åstadkommande af en bättre sakernas ordning.

Sådant kan icke genomföras på enskild väg, utan regeringen med sina stora resurser måste här taga uti, och det skall icke möta större svårigheter för henne att åstadkomma en tillfredsställande utredning i detta fall än i så många andra.

Jag kan icke annat än instämma med en föregående ärad talare deruti, att det otvifvelaktigt skulle göra ett mycket nedslående intryck på alla dem, hvilka önska en hjälp emot det onda, särskildt och framför allt med hänsyn till den från båda parternas sida framhållna frågan om skiljemän, ifall Riksdagen kastade ifrån sig saken, därför att icke denna motion kan i sin helhet bifallas.

Det är till regeringen vi måste vända oss med förhoppning att den icke skall lemna vår begäran obeaktad.

Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Leman: Såväl herr Nyström som den siste talaren hafva sagt, att det skulle göra ett dåligt intryck i landet, om icke utskottets förslag bifölles.

Jag tror icke detta, isynnerhet när man får veta anledningen till afslaget.

Motivet synes mig nemligen icke vara att ej kammaren *vill* hafva något gjordt, utan, om kammaren afslår skrifvelseförslaget, synes det mig bero derpå, att kammaren, i likhet med två föregående talare, anser, att här icke *kan* göras något. Icke alla frågor *kunna* lösas. Vi se, hur det gått i utlandet. Äfven de utaf den siste talaren anförda exemplen från England och Hamburg i afseende på de åtgärder man der vidtagit, ådagalägga icke, att frågan derigenom drifvits något framåt.

Det gäller en af dessa samhällsfrågor, hvilka kanske kräfvat deccennier, innan man kan finna något botemedel deremot. Derfor står jag ock på samma ståndpunkt som den förste talaren.

För min åsigt har jag äfven ett formelt skäl, nemligen att den formulering, utskottet gjort för den föreslagna skrifvelsen, icke synes mig fullt adeqvat.

Om lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsaftal m. m.

(Forts.)

Om lagstift-
ningsåtgärder
till skydd för
arbetsaftal
m. m.
(Forts.)

Utskottet säger nemligen, »att Riksdagen måtte i anledning af förevarande motioner i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådana lagbestämmelser rörande arbetsaftal, som för vinnande af *ofvan angifna syfte* kunna anses erforderliga».

Om man nu ser efter, hvad »ofvan angifna syfte» är, så är det ganska tvifvelaktigt, om icke dermed afses, hvad som förekommer i slutet på 17:de sidan, att nemligen den erforderliga utredningen »endast kan genom Kongl. Maj:ts försorg åvägabringas, dervid jemväl torde böra tagas i öfvervägande, huruvida skiljedom kan och bör i vidsträcktare mån, än nu gällande lag om skiljemän medgifver, användas vid tvister emellan arbetsgifvare och arbetstagare»; men om utskottet afsett detta, synes mig utskottet bort hafva uttryckt det i klämman. Om kammaren nu bifaller skrifvelseförslaget, fruktar jag, att de flesta af kammarens ledamöter icke hafva någon fullt klar föreställning om hvad utskottet i sjelfva verket föreslagit.

Jag instämmer i herr Tamms yrkande.

Herr Nyström, Carl: Herr Leman har yttrat, att det betyder ingenting, om ett sådant bud går ut öfver landet, som att Första Kammaren undandragit sig eller skjutit ifrån sig alla åtgärder till denua frågas lösning, sedan vederbörande fått kännedom om motiven till Första Kammarens beslut. Men det är just detta, som de icke få veta och icke heller bry sig om att veta. Man håller sig blott till detta enda faktum, från tusentals håll repeteradt: Första Kammaren har skjutit frågan ifrån sig; Första Kammaren har alltså ej intresse för dess lösning, men motivet för kammarens afslag, det får man icke veta.

Icke heller kan jag finna, att herr Lemans anmärkning mot utskottets formulering är riktig, ty jag finner skrifvelseförslaget innefatta en ganska tydlig fingervisning, så långt man för närvarande kan komma.

Jag anser i likhet med herr Ljungberg, att, om någon här skall kunna göra något, så är det regeringen med sina resurser. Icke finner jag heller saken så alldeles hopplös, ty partiella åtgärder kunna vidtagas, hvilka åtminstone i någon mån skulle kunna mildra detta samhällsönd. Att jag i detta afseende skulle kunna komma med något detaljeradt förslag vore väl för mycket begärdt, men med den erfarenhet jag på senare tiden fått om strejker tror jag mig kunna säga, att alldeles hopplöst vore arbetet icke.

Herr Hasselrot: Endast ett par ord för att bemöta en anmärkning mot utskottets skrifvelseförslag. Såsom herr Leman påpekat, har utskottet föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelsen anhålla om utarbetande af förslag till sådana lagbestämmelser rörande arbetsaftal, som för vinnande af »ofvan angifna syfte» kunna anses erforderliga, och talaren visste icke hvad detta var för ett syfte.

Jag ber att få påpeka, hurusom lagutskottet börjar sin motivering med: »förevarande motioner, hvilka af utskottet behandlats i ett sammanhang, hafva det syftet gemensamt att söka, så vidt möjligt är, förebygga eller åtminstone förminska de skadliga verkningarne af arbets-

inställelser till trots af ingångna arbetsaftal». Mig förefaller det gemensamma syftet hos motionärerna så tydligt som möjligt här uttaladt, och det är just det syftet, som afses i utskottets kläm.

Nu erkänner jag, att det är en brist, att icke utskottet och sedan Riksdagen kan uttala, hvad i detta hänseende skulle kunna göras; men kammaren har redan förut gått ifrån gammal praxis med afseende härå, och jag tror frågan vara af den vikt, att man icke bör afslå densamma.

Jag tror visserligen, att det hade varit bättre, om majoriteten i utskottet på ofvan anförd grund afstyrkt motionerna, ty då hade frågan icke fått den innebörd, den nu har. Men sedan utskottets majoritet beslutit tillstyrka en skrivelse, tror jag, att, såsom herr Nyström redan påpekat, det skulle göra ett synnerligen dåligt intryck, om kammaren nu afsloge densamma.

Herr Reuterswärd: Vi tyckas alla vara ense om, att här gäller att söka få en rättelse eller ändring uti ett samhällsöndt, som vi alla inse vara i tillväxt, den församlade Riksdagen inser det och äfven Kongl. Maj:ts regering. Enskilda motionärer hafva väckt förslag om att försöka i någon mån stäffa detta ofog, ty något annat än ofog är det i sjelfva verket icke; det är ett sjelfsväld af den beskaffenhet, att man kan säga, att hela samhället lider deraf. Vid sådant förhållande föreställer jag mig, att det allra minsta Riksdagen bör göra är att vända sig till Kongl. Maj:t med hemställan, huruvida icke Kongl. Maj:t skulle vilja vara med om att, såvidt möjligt är, söka förebygga detta onda.

Man må säga om utskottets förslag hvad som helst, att deruti icke förekommer någon bestämd synpunkt, hvarifrån, eller någon fingervisning, huru saken skulle kunna ordnas; säkert är, att Kongl. Maj:t känner lika väl som Riksdagen det ondas både upphof och sorgliga framåtgående i en så ohelsosam rigtning, att man måste vara betänkt på att söka råda bot deraf.

På denna grund anhåller jag, att Första Kammaren åtminstone ville göra så pass mycket för saken, att den icke tillbakavisar hvarje försök i sådan rigtning, utan är med om att skriva till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga saken om hand.

Herr Cederberg: För min del har jag den öfvertygelsen, att Kongl. Maj:t har sin uppmärksamhet fäst på denna fråga redan förut, utan att Riksdagen behöfver ytterligare begära något sådant.

Om Riksdagen hade att föreslå frågans lösning i någon viss rigtning eller kunde anvisa något medel, hvarigenom målet skulle vinnas, då kunde en skrivelse vara berättigad. Om man hade den åsigten, att Kongl. Maj:t icke ville göra något för saken, äfven då kunde man hafva anledning att skriva till Kongl. Maj:t. Men då Riksdagen icke kan anvisa något medel, hvarigenom, eller någon rigtning, i hvilken lösningen skall sökas, och då den senare förutsättningen icke kan tänkas, anser jag för min del skrivelsen obehöflig och instämmer följaktligen med herr Tamm.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i en-

Om lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsaftal m. m.
(Forts.)

Om lagstift- lighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall
ningsåtgärder till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på
till skydd för afslag derå; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propo-
arbetsaftal sitionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.
m. m.

(Forts.)

Herr *Cederberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 14.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta, lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, lag angående ändring i 14 kap. jordabalken, lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 och lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872;

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862;

n:o 37, om ändrade föreskrifter rörande bestämmande af arfvode åt konkursförvaltning;

n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 41 § konkurslagen den 18 september 1862;

n:o 39, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15 kap. 2 § rättegångsbalken;

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till checklag, till lag angående ändrad lydelse af 12 § utsökningslagen och till lag angående ändrad lydelse af 10 § 4 mom. i förordningen om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 10 augusti 1877;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller; samt

n:o 42, i anledning af väckt motion om tillägg till § 26 mom. 1 i lagen angående tillsättning af presterliga tjenster.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 3,58 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 27 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Anmälades och bordlades särskilda utskottets memorial n:o 2, i anledning af återremiss från Första Kammaren af vissa delar af den i utskottets utlåtande n:o 1 föreslagna lag för Sveriges riksbank.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 52.

Föredrogs statsutskottets den 24 innevarande månad bordlagda memorial n:o 54, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående tilläggs-pensioner åt viss personal vid värfvade arméns disciplinkompani efter kompaniets upplösning.

*Ang. tilläggs-
pensioner åt
viss personal
vid värfvade
arméns
disciplin-
kompani.*

Herr Leman: Jag har att till statsutskottets ordförande eller någon annan af dess ledamöter göra en förfrågan angående formuleringen af denna proposition. I propositionen äro sammanförda pensioner till två olika personer, nemligen dels majoren Gyllenhammar och dels till fanjunkaren Pettersson. Skall man nu rösta efter denna proposition, kan det inträffa, att en person, som vill rösta för pension till en af bemälda personer, men icke till den andre, blifver tvungen att antingen rösta ja för den pension, för hvilken han icke vill rösta ja, eller nej för den pension, för hvilken han icke vill rösta nej. Så vidt jag kan finna, borde, om i en proposition pensioner föreslås till flera olika personer, särskildt beslut fattas för hvarje särskild person och alltså äfven gemensam omröstning ega rum för hvarje särskild person. Jag vet icke, hvilka skäl statsutskottet haft att sammanföra pensionerna, men jag vågar tro, att denna åtgärd icke är fullt riktig. Jag har icke något yrkande att göra.

Ang. tilläggs-
pensioner åt
viss personal
vid värfvade
arméns
disciplin-
kompani.
(Forts.)

Herr Reuterswärd: Ehuru jag icke är befogad att här svara å statsutskottets vägnar, vill jag dock uttala den förmodan, att skälet, hvarför man sammanslagit dessa båda pensionsfrågor, är det, att det här gäller en upplöst korporation och att det, till följd af denna upplösning, icke stått i dessa personers eget skön att i tjensten kvarstanna eller afgå med pension. Nu hafva de tvingats att afgå båda två, och jag föreställer mig, att man därför ansett, att de böra komma i samma kategori, så att, om för den ene pensionen afslås, den andre bör röna samma öde.

Jag yrkar godkännande af voteringspropositionen.

Herr Lundeberg: Jag har icke haft tillfälle att höra herr Lemans anmärkning i vidare mån, än att jag nu erfar, att densamma skulle gälla, att samtliga de personer, som här äro i fråga, sammanförts under ett moment. Detta härrör deraf, att Kongl. Maj:t i sin framställning upptagit alla tre under ett moment och att de olika besluten inom kamrarne äro fattade gemensamt för dem alla tre. Under sådana förhållanden har utskottet saknat anledning att skilja på pensionsfrågorna för hvar och en af dessa personer, utan sammanfört dem i en voteringsproposition.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den i förevarande memorial föreslagna voteringspropositionen.

Vid föredragning af statsutskottets den 24 innevarande april bordlagda memorial n:o 55, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i anledning af väckta motioner angående pension för f. d. general-löjtnanten K. A. Rydings enka Jenny Kristina Rosalia Ryding, född Pettersson, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och lagutskottets den 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9.

Vid föredragning af bevillningsutskottets den 24 innevarande april bordlagda memorial n:o 16, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets memorial n:o 14 om ändring i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 51.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 43, angående införande i flottningsstadgan af bestämmelse, att val af styrelse i flottningsförening skall inom viss tid anmälas hos Konungens befallningshafvande;

n:o 44, angående undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken; och

n:o 45, angående vissa bestämmelser rörande den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,47 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
